

מלחמת התרבות

מטרת הפעולה:

המדריכים ירצו לייצר אלטרנטיבה תרבותית לעולם המערבי, הן בחייהם והן בתפקידם בתנועה.

מבנה הפעולה:

1. הכרה כי "האדם הוא תבנית נוף מולדתו" – השפעתה של התרבות.
2. חשיפת הבסיסים הערכיים עליהם מושתתת התרבות הרווחת, והמחשה כיצד היא משרישה בפרט ובחברה ערכים אלו.
3. הבנה כי דמות האדם והחברה שמייצרת התרבות הנ"ל סותרת את התפיסה והציפיה היהודית.
4. העמקה בפער ובמתח בו נמצא האדם היהודי, שרוצה להיות מיושר למטרתו אך מוקף בתרבות כזו.
5. קריאת כיוון – מי לוקח על עצמו אחריות לאפשר גדילה יהודית טבעית וראויה?

מהלך הפעולה:

1. הכרה כי "האדם הוא תבנית נוף מולדתו" – השפעתה של התרבות.
מחלקים את המדריכים למספר קבוצות קטנות. כל קבוצה מקבלת כרטיסיות עם מרכיבים שיש בכל חברה. עליהם לדרג אותן מהמרכיב החשוב והמשפיע ביותר ועד המרכיב הכי פחות חשוב. ניתן לדייק בהנחיה ולבקש מהמדריכים לדרג את הכרטיסיות לפי החשיבות שהם משערים שהיהדות מייחסת / צריכה לייחס לכל אחד מהמרכיבים.
המרכיבים (לעצב ככרטיסיות):

1. חזון

2. חינוך

3. תרבות

4. כלכלה

5. מנהיגות

דיון במליאה בעקבות הדירוג –

איזה מקום תופסת התרבות בחשיבות שאנחנו מייחסים לה?

האם אנחנו מודעים להשפעה של התרבות על חיי הפרט והכלל?

מהי תרבות בעינינו?

האם תרבות בחברה היא "משרד התרבות"? כלומר, אומנים ותקשורת?

מה עוד נכלל בתרבות של כל חברה?

תרבות (מילון אבן שושן) – אוסף כללים שנוהגים ברוב של חברה מסויימת.

גיוון מתודי אפשרי – לפזר ציורים והמדריכים צריכים לנחש מה הקשר ביניהם?

(לעצב את המילים האלו כציורים):

- מלחמת גוג ומגוג (שתי דמויות נלחמות ועל החוצות שלהן כתובים השמות)
- ערקתא דמסנא (שרוך הנעל)
- דרכי האמורי (ציור של דרך שמובילה לאמור, או משהו אחר שעולה בדמיונכם)

ציורים אלו קשורים למקורות חז"ל המצינים את חומרתה של התרבות השלילית.

ישנם דברים שאסורים משום "דרכי האמורי". אין בהם עבירה על מצוות התורה, וגם לא משהו שעלול לפגוע במישהו באופן ממשי. למה אסור לעשות אותם, רק בגלל שגם האמוראים מתנהגים כך?

בשעת השמד, כשיש מגמה להעביר את עם ישראל על דתו ואמונתו, אסור אפילו לשנות את צבע השרוך / צורת הקשירה של השרוך, שתהיה כמו של הגויים. למה???

המקור מסנהדרין עד:

א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת <גזרת המלכות> {שמד} אבל בשעת <גזרת המלכות> {שמד} אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפי' שלא בשעת <גזרת מלכות>

{שמד} לא אמרו אלא בצינעא אבל בפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא בר רב יצחק אמר רב אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא.

תרבות רעה נתפסת חמורה יותר מאחת המלחמות הקשות והגורליות בעולם (זו שקודמת לבואו של משיח). הכיצד?

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז/ב:

"ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג שנאמר מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתוב בתריה ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי ואילו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק ואילו מה רבו צרי לא כתיב:"

עין איה ברכות פרק א פסקה פב

קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג כו'. יש כאן הערה פרטית וכללית. הפרטית היא שכל אדם אף שיש לו מתנגדים חיצונים אויבי נפשו ומבקשי רעתו, והכוחות הטבעיים הכלליים, מזגי האוירים ושינויי הזמנים, רבים כ"כ לענין שיכולים לפגע באדם ויקשה השמירה מהם כמו המתנגד הפנימי, היינו יצרו של אדם ותאותיו הרעות שהמה משחיתים את גופו ונפשו תמיד, ומהם צריך שמירה יתירה מפני קורבתם אל האדם. כד' חוה"ל לי "וכל אדם אויבו בין צלעיו".
והכללית, בכלל ישראל, שיותר ממה שהרעו לנו אויבינו החיצונים, הרעו לנו אותן תרבויות רעות, הערב רב, והבאים מכחם בכל דור ודור. והם עם מיעוטם נגד המון לאומים, הם רבים באיכות מפני יכולתם לפגע ביותר, להטיל שנאה בין ישראל לאביהם שבשמים, ע"י שחיתות של דעות רעות ומדות רעות. ע"כ הבטיחנו ית' "ואצרוף כבר סיגיק ואסירה כל בדיליך, ואח"כ יקרא לך עיר הצדק"

הרב מסביר בעין אי"ה שהתרבות מצליחה לעשות יותר נזק, הן לפרט והן לאומה, מאשר אויבים רשמיים. הנזק ממוקד בהשחתת הדעות והמידות. השחתה זו היא הנזק הכי גדול שיכול להיות. הסכנה המרכזית בנזק התרבותי זה שהוא אינו גלוי ומשפיע על האדם ועל הציבור ללא מודעות ולכן גם ללא התגוננות.

איך התרבות עושה את זה?

מה התרבות משרישה כל כך בנפש האדם שגורם להשחתה מוסרית עם נזק חמור כל כך?

דברים אסורים מדרכי האמורי, או בשעת השמד, כיוון שהמעשה אינו ניטרלי. כל מעשה וכל מנהג של חברה מושתת על עקרונות מסויימים ומרגיל את האדם לתפיסות ערכיות. החשיפה למעשה מחלחלת ללב האדם ולאישיותו את העולם הערכי והמוסרי הקלוקל.

חלק מכוחה הרב של התרבות נובע מכך שהיא פועל על הרבדים הסמויים בנפשו של האדם. התרבות אינה פועלת בגלוי, היא אינה מנהלת שיחה שכלית עם האדם, משנעת מסבירה, מאפשרת לו לשקול את הדברים. התרבות פועלת באופן חמקמק ועל תת המודע. היא "שותלת" תפיסות ערכיות מתחת לפני השטח והאדם מושפע מהן ללא משים.

דוגמאות נוספות למקורות שמתייחסים למקום מגוריו או החברה בה חי האדם (מה שחשוב להראות זה שיש לסביבה בה אנחנו חיים חשיבות. גם אם המקורות סותרים, כולם עסוקים בשאלה איפה הסביבה הכי נכונה לאדם):

- הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע (אבות א' ז')
- "לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחוצה לארץ אפילו בעיר שרובה ישראל" (עבודה זרה ה:)
- לעולם ידור אדם במקום רבו (ברכות ח עמוד א')
- הווה גולה למקום תורה (אבות ד' יח')
- יהי ביתך בית ועד לחכמים (אבות א' ד')

מומלץ להקריא קטעים מהמרד השפוף של גדי טאוב (נספח 1). להדגיש שגם הציבור החילוני מודע לכוחה של התרבות (ויודע להשתמש בה), וגם הם לא מרוצים מהתוצאות של השפעת התרבות על חיינו.

העיסוק בתרבות נתפס כמותרות או ניצול של שעות הפנאי. לתרבות יש תפקיד מכונן בכל חברה. התרבות גם משקפת וגם יוצרת עולם ערכי, שמסתבר שיש לו הרבה יותר השפעה ממה שנדמה לנו...

2. חשיפת הבסיסים הערכיים עליהם מושתתת התרבות הרווחת, והמחשה כיצד היא משרישה בפרט ובחברה ערכים אלו.

בשלב הקודם ראינו את החשיבות הרבה המיוחסת לתרבות בה חי האדם, ואת כוחה הרב לעצב את דעתו ואישיותו של הפרט ושל הכלל. כיצד ולאיזה כיוון משפיעה עלינו התרבות בה אנו חיים?

מפזרים כרטיסיות ועליהן פרסומות שונות, תוכניות טלוויזיה, שירים, וכו' (נספח 2). המדריכים מסתובבים בזוגות בין הכרטיסיות וחושבים יחד איזה מסר נסתר / תפיסה ערכית מועברת דרך מה שמופיע בכרטיסיה.

לדוגמא: טבעי שלא תשלוט בעצמך – אתה חיה, שמשתדלת לשלוט בעצמה, ובמקרים חשובים מסוימים (כמו אוכל) זה בסדר שהחיה שבך מתפרצת ואתה לא שולט בעצמך. (וביננו, מה קורה אח"כ בכביש? ובאלימות? האם אנחנו רואים את הקשר בין הפרסומות לבין התופעות האלו?).

אפשרות מתודית נוספת:

כל מדריך מקבל פרסומת / תכנית טלוויזיה / שיר וכו' (מנספח 2) וכתבה ובה מידע על אירוע שלילי או חיובי (נספח 3). על המדריכים ליצור זוג באמצעות החלפת הכרטיסיות בינם לבין עצמם. הזוגות ייווצרו לפי התאמה בין המסר הסמוי (ולפעמים הגלוי) של התרבות לבין מעשים רווחים שיכולים להיות תוצאה עקיפה (או ישירה) שלה.

דוגמא, כפי שציינו קודם – הקשר בין "תפוצ'יפס – טבעי שלא תשלוט בעצמך" לבין כתבה על מישהו שרצח בגלל קצת כסף או מקום חניה. הרי זה בסדר לפעמים לתת לחיה שבנו להתפרץ...

עוד רעיון מתודי:

מפזרים פרסומות שונות. כל מדריך בוחר פרסומת שמדברת אליו. לאחר שהם בחרו, כל אחד מסביר מה דיבר אליו בפרסומות, וזה שיושב משמאלו אומר מה להבנתו היה המניע של מפיקי הפרסומת הזו, מה הם ניסו לשדר ללקוח.

איסוף התכנים שהמדריכים מעלים והגדרה משותפת של העולם הערכי שמשתקף דרך הפרסומות, התכניות, השירים, והכתבות מהעיתון.

כדאי להניח שלטים עם הערכים שהמדריכים אומרים (שבת, צריך להכין מראש מה שהגיוני שיאמר). דוגמאות:

- חומריות
- עולם דמיון – לא משנה מה אתה באמת (וירטואלי), השכל לא שולט על הדמיון

- ספק
- חוסר החלטה וחוסר אחריות על ההחלטה
- האדם רע מיסודו
- החיצוני הוא החשוב
- החזק שורד
- אין צדק בעולם
- חוסר אחריות
- האדם במרכז
- אהבה היא מעשים מסוימים חיצוניים
- וכו'.

מומלץ לפזר כרטיסיות בצבע אחר ועליהן ערכים שהיהדות מאמינה בהם ומחנכת אליהם:

- זריזות
- עמל
- מבט פנימי
- עין טובה
- הסתפקות במועט
- ענווה
- יושר
- עומק
- אכפתיות
- אחריות
- דאגה לזולת
- וכו'

ניתן להדגים את השפעתה של התרבות הכללית מתוך מלחמת העולם השנייה והשואה בפרט. במוזיאון החדש ביד ושם ישנו חדר שלם שמדגים את התעמולה שהייתה במשך כמה שנים לפני השואה עצמה. לא רק שלטי חוצות אלא גם משחקי קופסא (עוד לא היה אז מחשב...), שאלות בספרי מתמטיקה וכו' כללו רמזים סמויים (וגלויים) על שנאת היהודים. נער שגדל על משחקים

בהם צריך להוציא את היהודי משטח גרמניה, ופתר שאלות במתמטיקה שהתמקדו ביהודי שגנב 25% מהנכסים של הגרמני, נעשה מחוספס ושונא ובקלות יחסית הצליח גם להרוג את היהודי הזה. גם בתקופתנו יצאו משחקי מחשב, לפני הגירוש מגוש קטיף, בהם המשחק היה להצליח להוציא כמה שיותר יהודים מהבתים בגוש תוך כדי שקסאמים ופצמ"רים נופלים עליהם. ילד שמשחק בזה לא יודע להבחין בין המשחק למציאות, ולא מבין את המורכבות והתפיסה הערכית שמובילה אותנו לחיות בגוש קטיף למרות הכל, ומגבש עמדה שלילית כלפי החיים בגוש, מתוך משחק מחשב תמים...

סרטים וספרים רבים מציירים את הכנסייה כמקום שכולו חסד, הרמוניה וטוב לב, בעוד שמהכנסייה יצאו הזוועות הגדולות. אלעזר מכיר ספר וסרט בשם "הורד" שחשף את האמת על הכנסייה, והיו מתנגדים רבים להפצתם.

התרבות יוצרת דמות אדם שמתרגל לדרך חשיבה מסוימת, מתחספס כלפי מציאות כזו או אחרת, מאבד את הרגישות או את האמון בטוב. אומנם זה לא מחקר מדעי, ואין לנו יכולת להשליך אחד על אחד, אבל החיבור ברור. לא סתם משקיעות חברות מאו אלפי שקלים בפרסומות. מסרים סמויים עוברים אלינו דרך התכנים של ספרי הילדים, ודרך בחירת המשתתפים בתכניות ריאליטי שונות.

המחשה מתודית נוספת:

משחק פנטומימה של אגדות ילדים (סינדרלה, שלגיה ושבעת הגמדים, עמי ותמי, כיפה אדומה וכו'). מה המשותף לכולן? למה כולנו אוהבים סיפורי אגדות? למה כולנו מצפים שיהיה סוף טוב לסרט?

כי יש בנו משהו עמוק שמאמין בטוב (ועל זה נדבר בהמשך השבת בעז"ה). ובנוסף – אנחנו בריאים. גידלו אותנו על בסיסי תרבות בריאים ולכן אנחנו רגילים ומצפים שהצדק ינצח. מה קורה כשילד שומע מילדות סיפורים שהבריון ניצח והילד הטוב יצא פראייר? שסינדרלה נשארה שפחה מסכנה עד סוף ימיה? איזו גישה לחיים מפתח ילד כזה?

ניתן לקרוא עם המדריכים שני שירים (נספח 4) שמתארים את היחס היום לסיפור סינדרלה ולחשוב יחד אלו ציפיות ואיזה יחס לעולם מפתח מי שמושפע מהשירים האלו.

3. הבנה כי דמות האדם והחברה שמייצרת התרבות הנ"ל סותרת את התפיסה והציפיה היהודית.

לימוד קצר –

ור' יהושע בן לוי אמר אלו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא כי הא דרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבוה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית פסחים דף נ' עמוד א'

העולם התרבותי הזה הוא עולם הפוך. אנחנו צריכים לזכור מה ישר ולנסות ליישר את עצמינו, חניכינו, והעולם כולו.

מי אנחנו באמת?

אבות ה', יז: כל מי שיש בו שלושה דברים הללו, הרי זה מתלמידיו של אברהם; וכל מי שאין בו שלושה דברים הללו, הרי זה מתלמידיו של בלעם: תלמידיו של אברהם--עין טובה, ונפש שפלה, ורוח נמוכה; אבל תלמידיו של בלעם--עין רעה, ונפש רחבה, ורוח גבוהה. מה בין תלמידיו של אברהם לתלמידיו של בלעם: תלמידיו של בלעם יורדין לגיהנם, ונוחלין באר שחת--שנאמר "ואתה אלוהים, תורידם לבאר שחת--אנשי דמים ומרמה . . ." (תהילים נה,כד); אבל תלמידיו של אברהם יורשין גן עדן, שנאמר "להנחיל אוהביו, יש; ואוצרותיהם אמלא" (משלי ח,כא).

שלוש מידות בבני ישראל רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים – יבמות עט'

לעם ישראל יש אופי. משהו שעובר בגנים היהודיים, ומשהו שאמור לצאת מהכח אל הפועל באמצעות המעשים, התפיסות והתמודדויות הראויות והמתאימות לנפש הישראלית. התרבות הנוכחית, על כל תחלואיה והעולם ה"ערכי" אותו היא מקדמת, מקשות על הנשמה הישראלית לגדול כפי שטבעי ונכון לה.

ייתכן ובשלב זה יעלו שאלות מצד החבר'ה איך יודעים מה נכון ומה האמת. ואולי מה שנכון לעולם זה שהחזק והתחמן ישרוד, ואנחנו סתם נאיבים ומתבססים על סיפורי האגדות של ילדותנו בכך שיהיה "סוף טוב". איך יודעים מה אכן נכון ומתאים ורואי לאדם ולעולם, ומה בילבולים של התרבות הקלוקלת?!

התשובה כמובן היא התורה. מה שהתורה מגלה לנו על אופיו ונפשו של האדם, על טבעה של המציאות ועל תפקידה.

אם הקב"ה מצווה אותנו להימנע ממהו, סימן שיש בכוחנו להימנע מזה. ואם הוא מצווה אותנו לאהוב משהו, סימן שטבענו לאהוב את זה – וכל העבודה היא גילוי הטבע. התורה היא המצפן שלנו. היא מה שמסמן את הכיוון ומאפשר לנו לבחון, בכל מקום ובכל מציאות שנהיה, האם אנחנו בכיוון הנכון או לא... ועל זה נדבר גם בעז"ה בהמשך השבת.

4. העמקה בפער ובמתח בו נמצא האדם היהודי, שרוצה להיות מיושר למטרתו אך מוקף בתרבות כזו.

לימוד – ישראל ותחיתו יז' (נספח 5).

ידעת תורה לא מספיקה. ישנם מקרים רבים של ידע שהם כמו "חמור נושא ספרים". ידע שלא מחלחל לחיים שלנו ולא משפיע על האישיות שלנו, ועל התרבות שלנו – לא מעצב ולא מחזיק. ניתן לספר על אלישע בן אבויה שהיה מגדולי תלמידי החכמים (רבו של ר' מאיר. במעמדו של ר' עקיבא), והתפקד (נכנס לפרדס וקיצץ בנטיעות). הגמרא מתארת את אלישע בן אבויה בתקופת לימודו בבית המדרש:
"אחר (אלישע בן אבויה שמכונה "אחר") מאי? זמר יונוני לא פסק מפומיה, אמרו עליו על אחר בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו".
(חגיגה טו:)

אלישע בן אבויה חי בשני עולמות באיזהו מובן. למד תורה, והתחבר לתרבות היוונית. ובסוף – התרבות ניצחה. הידע לא הספיק כדי להתגבר על הרגש והאישיות שעוצבה ע"י התרבות. "לא זכה נעשתה לו סם מוות" (התורה). התורה אינה תעודת ביטוח. צריך לחבר אותה לחיים שלנו ולתרגם אותה לתרבות שלימה של חברה. למשהו שנוגע לנו באישיות ובמידות ומיישר אותנו ליעד הנכון.

הרב סולובייצ'יק ב"איש האמונה הבודד" מתאר את הסכנה שהתורה מושפעת מהעולם המודרני והופכת להיות עוד "השקעה כדאית" במקום מרכז החיים (נספח 6).
שני מקורות מאורות התשובה (נספח 7) מדברים על מקומה של התורה, וחיובותה בהתמודדות של האדם מול הגסות והבלבול שיוצרים החיים החומריים (התרבות המקולקלת...). מקורות אלו מתאימים גם ליחידה השלישית (מסגרת קצה).

מתודית ניתן לערוך תחרות בין שתי קבוצות. המנחה מרים כרטיסיה עם פרסומות / תכנית המשקפת עולם ערכי מסוים, או כרטיסיה עם ערך בולט בתרבות המערבית (מהנספחים מהשלבים הקודמים). הקבוצה הראשונה שציטטה מקור שמראה מה דעתה של היהדות על הנושא הזה, קיבלה נקודה.

אפשר לתת למדריכים פרקי אבות כדי שיוכלו לדפדף ולמצוא משניות מתאימות. אפשרות מתודית נוספת – כל קבוצת מדריכים מקבלת כרטיסיה עם חידה שפתרונה הוא מראה מקום למקור שעוסק בתפיסות ערכיות (דוגמאות בנספח 8). קבוצה שפתרה את החידה שולחת נציג למנחה, שאומר מה הפתרון, מקבל את ציטוט המקור ואת החידה הבאה. עליהם לפתור את החידה הבאה, לומר את הפיתרון, לקבל את החידה הנוספת וכן הלאה. במקביל, מונחות על הרצפה הכרטיסיות מהשלבים הקודמים ועליהן פרסומות וערכים שבסיס התרבות הנוכחית. על המדריכים להתאים בין המקורות שהם קיבלו (לאחר שפענחו את החידה) לבין הכרטיסיות שלהבנתם מתייחסים לאותה סוגיה (לדוגמא "טבעי שלא תשלוט בעצמך" לעומת "נשמה שנתת בי טהורה היא". או "תעשה פחות תחיה יותר" לעומת "אדם לעמל יולד"). קבוצה שיצרה הכי הרבה זוגות (בזמן מוגבל או ש"תפסה" לקבוצה השנייה את הכרטיסיות), ניצחה.

5. קריאת כיוון – מי לוקח על עצמו אחריות לאפשר גדילה יהודית טבעית וראויה?

המצב קשה. התרבות מחלחלת בכל סדק אפשרי. דעתו של עם ישראל השתבשה עליו. גם דעתנו לא חסרה בלבולים ומבוכות.

מי נותן מענה? מי יכול לייצר פתרון? להציע אלטרנטיבה תרבותית שאינה מתבטאת רק במשדרי פרסום ושיווק אלא בתצורת חיים יהודית מלאה ונכונה?
איזה גוף לוקח על עצמו (או יכול לקחת על עצמו) משימה כזו?

מתודית, ניתן לתת למספר מדריכים מתנדבים פתקים עם שמות של גופים מועמדים ללקיחת אחריות על מצבו התרבותי-רוחני של עם ישראל (הישיבות והאולפנות, ישיבות הסדר, בי"ס מעלה לקולנוע, מתנ"סים, רבנים פוסקי הלכה, ההורים וכו'). על כל מדריך לומר יתרון וחסרון שיש לגוף שהוא קיבל בלקיחת אחריות על הסוגיה הזו.

שאר המדריכים מקבלים 5 סוכריות כל אחד, ומחלקים אותן בין המדריכים שהיו הכי אמינים והכי שכנעו אותם באמיתות ובמורכבות של הגוף שהם קיבלו.

אם זה מתאים, אפשר לפתח דיון קצר על האפשרויות השונות, ולהשאיר את המדריכים עם טעם ש"חייב להיות משהו יותר טוב מזה...".

קטעים שיכולים להתאים כנקודות למחשבה להמשך השיחה על המסגרת שיכולה וצריכה להציב אלטרנטיבה תרבותית (נספח 9)

- חילי טרופר – מיהם גיבורי התרבות שלנו
- הרב אלי סדן על דרור וינברג – צריך לגדל חברה כזו
- יונה גודמן – להוריד את תמונת הזיכרון מהקיר
- מתוך "בכל לבבך" – על רועי קליין ז"ל

מצ"ב (בקבצים אחרים) מאמרים ונספחים להעשרה נוספת בנושא של השפעתה של התרבות. חשוב ומומלץ לקרוא אותם. הן בשביל שיהיה לנו יותר תוכן וידע בנושא, והן כדי שתוכלו לבחור עוד נקודות ודוגמאות.

נספח 1

קטעים מהמרד השפוף / גדי טאוב - על השפעתה של התרבות על החברה

...צריך לראות גם את הצד השני של העיסוק המוגבר בהומור. התרבות הצעירה, כפי שניסיתי לטעון, אמנם מורדת בתרבות שקדמה לה, אבל היא מודעת עד כאב לעובדה שהיא אינה מציעה אלטרנטיבה שיכולה לבוא במקומה. המאמץ לפרק כל מה שנראה מלאכותי, כובל, מיושן, או לא מצודק או לא אפקטיבי, מלווה בצל הכבד של חוסר היכולת לבנות מחדש. חוסר האלטרנטיבה הזו ניכר בעובדה שהומור, אפילו במיטבו, הוא מוגבל כצורת דיון. משום שאפילו כשהוא מצליח להאיר את הבעיות העמוקות, הרי מיסודו הוא מדיום של פירוק ולא של בנייה. הוא בנוי לביקורת, פרודיה, לעג. הוא יודע לגחך מבנים של משמעות, אבל הוא מתקשה לבנות מבנים אחרים במקומם.

עמוד 121

הפסימיות הזאת לגבי העתיד, התחושה שתקופת הבררות אינה מציעה דבר, שהעתיד אינו נושא תקוות או בשורות ליחיד או לכלל, היא, נדמה לי, תוצאה של ניתוק. ניתוק ממסגרות של הסר והבנה, ממסגרות חברתיות, מתחושת קולקטיביות, מתחושת רציפות הזמן. ההרגשה (ולאו דווקא המחשבה) שיש לפניו דור, ולא וקום, וחשוב מזה, שאחריו יבוא משהו שהוא המשך שלו, הם הדברים המעניקים לאדם תחושה של משמעות. בלעדיה הוא הופך קודם כל למבודד... עליית תרבות ה"עצמי", סבור לאש, היא תוצאה של ייאוש קשה, של תחושת ריק וחוסר משמעות, שמביאה איתה הקריסה של המסגרות הקושרות את האדם, לטוב או לרע, למשהו רחב וגדול יותר ממנו עצמו. זוהי תגובתנו לאובדן תחושת הסדר והמשמעות. כאשר אנחנו מאבדים את ההרגשה שיש משמעות למעשה האנושי מעבר לכאן ולעכשיו, כאשר האדם הופך בעיני עצמו לבדיד, וכאשר העולם סביבו נתפס לא כרצף, אלא כאי סדר אקראי של מקטעים, אין לו אלא לפנות פנימה. "להגשים" את כל מה שיאפשר לו קטע הזמן בו הוא חי, והמגבלות הפיזיות של גופו. הרעיון שצריך "לחיות את הרגע", לא לתת לזיכרונות (כלומר לעבר) או לתכניות (כלומר לעתיד) להפריע לספונטאניות הקיום, הוא ביסודו תוצאה של התחושה שעליה מדברת קסטל בלום: אובדן האמון בעצם האפשרות להניח משהו יציב...

מנקודת המבט הזו נראית ההתבגרות וההתברגנות, או יותר מדוייק, סוף הנעורים, כאסון. אם האושר הוא מה שהפרסומת של קוקה שולה אומת עליו, אז הרגע שבו נפסיק לנסוע על רולר בלידז וללבוש לייקרה, להשפריץ אחד על השני מים מברז כיבוי אש ולהיות מקסימים ומקסימות, הוא בעצם סוג של סוף. אם הפסגה היא דוגמנית בת שבע עשרה, אז כל מה שמאחורי יופי הנעורים הוא רק ירידה לכיוון הסוף. משפחה, ילדים, עבודה, כל זה נראה כפרישה ארוכה ומשמימה... כל מאמצי ההגשמה העצמית אינם אלא מערכה נואשת בקרב הזה, הנדון לכישלון, נגד הזמן.

עמוד 125

הרעיון עליו מבוססים מאבקי הפוליטיקלי קורקט הוא שלאומנות, לתרבות, לשפה, יש לא רק תפקיד מתאר, אלא גם תפקיד מכונן. התרבות היא לא רק השתקפות של המציאות אלא גם כלי לעיצוב המציאות באמצעות עיצוב תודעתם של בני האדם. הספרות, הקולנוע, התיאטרון, ואפילו השפה, מלמדים אותנו לחשוב באופן מסויים. הם מלמדים אותנו מה נחשב נכון ומה נחשב ראוי ו"משכפלים" – אם לנקוט בטרמינולוגיה של הנאורות החדשה – את דפוסי ההתנהגות הקיימים.

תהליך הסוציאליזציה אינו מתבצע רק דרך תכני החינוך, הוא נמצא בכל מה שאנחנו עושים וחושבים ואומרים, וכל אלה ספוגים במסריו.

כך מצליחות אליטות לא רק לקחת לעצמן זכויות יתר, אלא גם לבצע מניפולציה בחברה, באמצעות עיצוב אמונותיה, תפיסת עולמה, רצונותיה ושאיופותיה, בהתאם לצרכיהן. התרבות מחנכת מקפחים ומקופחים כאחד להאמין שפני הדברים, מצב זכויות היתר, החלוקה לעליונים ותחתונים, הם טבעיים ונכונים. כך למשל נשמר הדיכוי של נשים ע"י גברים. אישה הגדלה בחברה שבה יש לגרים עליונות תיתקל מילדות בדגם הנשי הפאסיבי בכל אשר תלך: בסיפורים שיקראו לה בילדותה יציל הנסיך את הנסיכה, בשאלות בספר לימודי המתמטיקה שלה יהיו הגברים בעלי מקצוע והנשים עקרות בית, הפרסומות והסרטים יציגו אותה כאובייקט פיתוי לגברים... המסקנה של הנאורות החדשה היא שכדי לשבור את הנצחת הקיפוח צריך לגרום לשינוי בתכנים המעצבים את המחשבה ובכלי המחשבה עצמם. בסטריאוטיפים, בשפה, באומנות.

עמוד 186

ניתן לומר, שמערכת החינוך רואה את תפקידה כמי שצריכה להקנות לתלמידים איזה מינימום של כישורים, מינימום הנתפס כהכרחי, ולא להפריע להם מעבר לתחום ההכרחי הזה...

החינוך בכלל, גם החינוך לסבלנות, אינו אלא "כפיה". שכן, כל חינוך אינו אלא "התערבות בחייו של אחר" ... יש, כך נדמה לי, משהו מוזר ברעיון שכל ההתערבות בחייו של האחר היא כפייה. אם אכן כך הדבר, עלינו להתחיל לשאול האם יש למציל בחוף הים זכות להתערב בחייו של הטובע. ההשוואה אינה מופרכת, שכן תמיר מודה שילדים, ממש כמו טובעים, אינם יכולים לשרוד ללא סוג כזה של התערבות בחייהם... על כן היא מכירה בזכותו של הילד לקבל חינוך, אבל מכאן היא לא מוכנה לגזור את זכותו של ההורה לחנך.

עמוד 211

נספח 2

פרסומות

תפוצ'יפס – טבעי שלא תשלוט בעצמך

צ'יטוס – מי שאוכל לבד אוכל יותר

קוקה קולה – טעם החיים

דיאט קוקה קולה – תעשה מה שמרגיש טוב

חטיפי דגנים של קראנץ' – תעשה מה שבקראנץ' שלך (רואים מישהו שעשה טעות רפואית ואמר למנתח שהכל בסדר, או שני מאפיונרים שהרגו מישהו ואמרו לבוס שהם מילאו את ההוראות. כשמתברר שאלו לא היו ההוראות, הם נזכרו שהם בדיוק אכלו קראנץ' ומהרעש של הדגנים הם לא ממש שמעו מה היתה ההוראה ועשו מה שהיה נדמה להם...)

רד בול נותן לך כנפיים (רואים מישהו עושה נזק, תאונה או משהו כזה, שותה רד בול, מצמיח כנפיים ובורח מהמקום ומהאחריות...)

סלקום – ככה זה כשאוהבים

RC קולה – תעשה פחות תחיה יותר

פסק זמן – רגע מתוק בחיים

משקה בוקר דנונה – כי למי יש זמן לאכול בבוקר?

נס קפה REDMUG – יש למה להתעורר

ישראלכרד – להנות מהחיים

כרטיס אשראי, אני לא זוכרת איזה - חיים פעם אחת, תהנה מהם

מאסטר כארד – החיים הם הכל. תהנה מהם.

אם שותים לא נוהגים, בשביל זה יש חברים

פרסומת לרשת מחשבים או גלישה באינטרנט – וירטואלי, העולם האמיתי

תכניות:

הדוגמניות

הישרדות

מי רוצה להיות מיליונר

מונית הכסף

אחד נגד מאה

האם אתה יותר חכם מתלמיד כיתה ו'

תוצאות אמת

מצלצלים

כוכב נולד

נולד לרקוד

רצים לדירה

שירת הסטיקר
ביצוע: הדג נחש ואהובה עוזרי
מילים: דוד גרוסמן
לחן: שאנן סטריט, גיא מרגלית, אמיר בן עמי, משה אסרף, דודוש קלמס, יאיא כהן אהרונוב ושלומי אלון

דור שלם דורש שלום
תנו לצה"ל לנצח
עם חזק עושה שלום
תנו לצה"ל לכסח
אין שלום עם ערבים
אל תתנו להם רובים
קרבי זה הכי אחי
גיוס לכולם, פטור לכולם
אין שום ייאוש בעולם
יש"ע זה כאן
ננח נחמן מאומן
No Fear, משיח בעיר
אין ערבים אין פיגועים
בג"ץ מסכן יהודים
העם עם הגולן
העם עם הטורנספר
טסט בירכא
חבר, אתה חסר
הקדוש ברוך הוא אנחנו בוחרים בך
בחירה ישירה זה רע
הקדוש ברוך הוא אנחנו קנאים לך
ימותו הקנאים.

כמה רוע אפשר לבלוע
אבא תרחם, אבא תרחם
קוראים לי נחמן ואני מגמגם
כמה רוע אפשר לבלוע
אבא תרחם, אבא תרחם
ברוך השם אני נושם.

מדינת הלכה - הלכה המדינה
מי שנולד הרוויח
יחי המלך המשיח
יש לי בטחון בשלום של שרון
חברון מאז ולתמיד
ומי שלא נולד הפסיד
חברון עיר האבות
שלום טרנספר
כהנא צדק
CNN משקר
צריך מנהיג חזק
סחתין על השלום, תודה על הבטחון
אין לנו ילדים למלחמות מיותרות
השמאל עוזר לערבים
ביבי טוב ליהודים
פושעי אוסלו לדין
אנחנו כאן הם שם
אחים לא מפקירים
עקירת ישובים מפלגת את העם
מוות לבוגדים
תנו לחיות לחיות
מוות לערכים

כמה רוע אפשר...

לחסל, להרוג, לגרש, להטעות
להדביר, להסגיר, עונש מוות, NO FEAR
להשמיד, להכחיד, למגר, לבער
הכל בגללך, חבר

נספח 3

כתבות

מצ"ב כמה כתבות. לא צינזרתי אותן. צריך לקרוא בעיון ולראות מה שייך וראוי. צריך למצוא עוד בנושאים של אלימות, תאונות דרכים, תאונות פגע וברח, רמאויות בהון ובשלטון, אנורקסיה והפרעות אכילה, התאבדות ודיכאונות, גירושין ובגידות, הורדת רמת הבגרות, היותה של ישראל המדרג נמוך ביותר בבחינות המיצב העולמיות, מצב המגורשים מגוש קטיף, חוק בכנסת לאישור זוגות חד מיניים לאמץ ילדים, דוח וינוגרד, וכו'.

צריך כמובן בעדינות ובחכמה, שלא יהיו תכנים שלא ראוי שהמדריכים יחשפו אליהם באופן בוטה.

זה עולם קטן מאוד

כמה מהעולמות הווירטואליים שמוקדשים לילדים מנצחים את סקנד לייף עם יד קטנה וחמודה אחת קשורה מאחורי הגב. חבל רק שהם כל כך לא תמימים

דורה קישינבסקי

16:20 3/5/2007

דורה קישינבסקי

16:20 3/5/2007

אם את ההיסטוריה של מלחמות כותבים המנצחים, את ההיסטוריה של האינטרנט כותבים המבוגרים. הם, כלומר אנחנו, שולטים בתקשורת, ואנחנו ממהרים להציג את הבלוגים של עצמנו כחשובים יותר, דנים ארוכות על היתרונות והחסרונות של הקהילות העסקיות שלנו לפי התקשורת, ומחליטים שהעולם הווירטואלי המעניין והחדשני ביותר בשטח הוא סקנד לייף - בעוד שמתחת לאף שלנו יש קהילות-ענק רוחשות של ילדים שגדלו באינטרנט, מבליים בה את רוב זמנם ועושים איתה דברים שאנחנו מתקשים להבין ושיפתיעו אותנו בסיבוב בעוד שנה-שנתיים.

הבלוג העסקי LightSpeed הזכיר לנו לאחרונה שכמה מהעולמות הווירטואליים שמוקדשים לילדים מנצחים את סקנד לייף עם יד קטנה וחמודה אחת קשורה מאחורי הגב - גם במספר המשתמשים, גם בקצב הגדילה ואפילו בצמיחה העסקית. לא מדובר על משחקים מקוונים בסגנון World of Warcraft, שיש להם מהלך ומטרה ברורה. מדובר על אתרים שהם מקומות בילוי, מוקדים של קהילות, ומעצבי סגנון חיים.

ומה שלא פחות חשוב, האתרים של הילדים הרבה, אבל הרבה, יותר חמודים.

זהות מוגדרת זה לזקנים

אם מצפים לרמה הטכנית של משחקי וידאו, העולמות של הג'וניורים עלולים לאכזב. הגרפיקה מזכירה או משחקי מחשב מאמצע הניינטיז או משחקי פלאש פשוטים, ואפשרויות העיצוב, הבניה והשוטטות מוגבלות לרשימה הקצרה של דברים שמתכנתי המשחק החליטו לאפשר לשחקנים לעשות. מבחינות אחרות, הקהילות הצעירות מתקדמות בהרבה.

Gaia Online, למשל – אחד ממובילי התחום, עם 700,000 משתמשים ייחודיים (unique users) בחודש לפי נתוני קומסקור – צמח ממערכת פורומים של חובבי מנגה (קומיקס ממוצא יפני), והפך למין סלט של פורומים, רשת חברתית ועולם וירטואלי. את כל זה מחבר סוג של משחק עלילתי, אבל לא חייבים להשתתף בו ובטח שלא באופן רציף.

זה נשמע מבלבל, אבל הילדים דווקא מסתדרים עם זה נהדר. בזמן ההרשמה לאתר הם בוחרים ומעצבים דמות וירטואלית חמדמדה, שתכבב בדף המשתמש שלהם ברשת החברתית, תתנוסס בראש ההודעות שהם כותבים בפורומים וגם תשמש כדמות משחק לצורך שוטטות בעולם הווירטואלי יפה-הנוף Gaia Towns. גם בעולם הווירטואלי עצמו הגבולות מטושטשים: אפשר "לשחק" – לבצע משימות ולהרוויח פרסים – אבל אפשר גם סתם לטייל ולצ'ט עם משתמשים אחרים.

שוב מתברר שכל הרעיון של זהות אינטרנטית נפרדת, או עולם אחר שבורחים אליו באמצעות האינטרנט, שייך לדור הקודם. לילדים אין שום בעיה לדלג בקלילות בין הזהות שלהם כדמות במשחק לבין הזהות שלהם כילד שיושב מול המחשב ורוצה להכיר ילדים אחרים. בהתאם, הילדים גם לא דורשים שלאחר יהיה קונספט מקורי או מגובש – להיפך, כמה שיותר טריקים, יותר טוב. רשת חברתית? צ'ט? פורום? סתם "דוליז" – בובות פיקסלים שאפשר להחליף להן תספורת כל בוקר? רק תביאו.

images/archive/gallery/754/546.jpg Habbo Hotel/

Habbo Hotel

שואו מי דה מאני

כדי לשחק בגאיה צריך אמנם להירשם, אבל לא צריך לשלם מראש וגם לא להוריד תוכנה מיוחדת. זה טיפוס לאתרים בז'אנר, שרוצים למשוך את המשתמשים הקטנים לקפוץ לתוך העולם הווירטואלי בלי להטריח אותם ביותר מדי מטלות טכניות או כספיות. עוד דרך מקובלת להנעים את ההרשמה היא להתחיל, כצעד הראשון, בבחירת המראה והבגדים של הדמות הווירטואלית – עיסוק אטרקטיבי עד ממכר, שפונה לדחפי הסטיילינג וההגדרה העצמית של הילדים (ושל לא-ילדים) וממלא בפני עצמו כמה וכמה אתרים פופולריים.

אז איפה הכסף? בגאיה, כמו ב-Habbo Hotel הפופולרי והותיק, רווחי האתר מגיעים מהכסף שהילדים משלמים עבור שופינג וירטואלי – שהוא חלק להלכה לא הכרחי, אבל למעשה מהותי, מחוויית המשחק.

האבו הוטל – עוד עולם וירטואלי קשה להגדרה – הוא כנראה, יותר מכל, אתר צ'ט והיכרויות (במובן של מציאת חברים, לא דייטים), אבל הוא מתהדר בממשק גרפי תלת-מימדי מתוק שמנצל היטב את מטאפורת המלון. לא רק שיש לובי, חדרים ציבוריים וחדרים פרטיים לכל משתמש, אלא גם יש סניפים, שכן להאבו הוטל יש אתרים נפרדים לארה"ב, לאנגליה ול-27 מדינות נוספות.

בכל אחד מה"מלונות" הללו אפשר למצוא אינספור חדרים, ובכל אחד המוני צעירים שתאבים לשיחה (ולעוד כמה דברים, אבל על כך בהמשך). אפשר גם להקים חדר פרטי – אבל כדי למלא אותו ברהיטים המעוצבים שיש לכל הילדים המגניבים, צריך להמיר כמה דולרים אמיתיים לכסף משחק, מן הסתם באדיבות כרטיס האשראי של ההורים.

לא מדובר בכסף רב, אבל אין ספק שעבור ההורים עצם הרעיון של תשלום כסף אמיתי עבור ספה וירטואלית מפוקסלת שתשב על המסך בחוסר-מעש נשמע מופרך. מופרך לפחות כמו קלפי משחק, פוגים או כל מוצר מתחום מסחטות הכסף שפונות לצעירים.

images/archive/gallery/754/549.jpg Club Penguin/

Club Penguin

היי, את. רוצה לשחק בשלגיה ושבעת הגמדים?

בכלל, הצד המסחרי של אתרים כאלה מטריד למדי. ברגע שילד משתלב ומתאהב בעולם וירטואלי, נקשר לאנשים שנמצאים בו ומפתח אליו נאמנות, הוא פגיע להחריד לסוגים שונים של שכנוע ופרסומת. גאיה והאבו הוטל הם מהאתרים הפחות מטרידים בתחום הזה, מכיוון שניתן לראות די מהר עבור מה דרוש כסף, ולהחליט מראש אם השיטה מוצאת חן בעיני המשתמש.

אתרים אחרים, כמו Neopets, פשוט מתקיפים את הילד בכמויות לא בריאות של באנרי פרסומת, ומוסיפים על כך פרסומות חצי סמויות בתוך המשחק עצמו – למשל כאשר הילד מקבל משימה לאסוף ממתקים ששייכים למותג ממתקים אמיתי כלשהו. ויש גם אתרים כמו Webkinz או האתר החדש של ברבי, שניתן לראות אותם כמסע קידום מכירות אינטרנטי לצעצוע אמיתי.

עוד סיבה שבגללה האתרים האלה לא באמת מתאימים לילדים ממש (בניגוד לבני נוער) היא, כמובן, הסקס. בשוטטות של כחמש דקות בלובי ובגינה של האבו הוטל ניתן לאסוף מספיק הצעות מגונות כדי להעסיק אשה בוגרת ממוצעת לחודש הקרוב – בהנחה שאין לה בעיה להגיע לדייטים ברוסיה, נברסקה וברבדוס. וזה לא כי יש שם פדופילים, אלא כי יש שם ילדים בני 15. בגאיה פועלת צנזורה דקדקנית יותר על הטקסטים המוקלדים על ידי המשתמשים, אבל המעוניינים בכך מוצאים מגוון דרכים להתגבר עליה, כולל שימוש בלשון נקיה וקודים מסתוריים.

לאחר כל הרעש הזה, תנאי הפתיחה של Club Penguin הם קרן אור צוננת. האתר המושלג הזה מיועד לילדים צעירים במיוחד, ומספק להם עולם פלאשי חמוד ומאוד מוגן, שמאפשר לדבר ולשחק עם ילדים אחרים ומציע הרבה משחקים קטנים שכיף למצוא וגם כמה סיפורי ילדים שאפשר לקרוא בספריה.

גם כאן עיצוב הדמות והחלפת הבגדים מהווים חלק משמעותי מהחוויה, אבל כדי להשתתף בזה לא צריך להמיר כסף אמיתי לכסף משחק בשער המרה כלשהו, אלא לשלם דמי מנוי קבועים ולא גבוהים מדי חודש. ההבדל רציני, מכיוון שההורים משלמים עבור התחביב, ומאותה נקודה והלאה הילד מנותק משיקולים כלכליים של העולם האמיתי, ושום ספה או כובע שישוכנע לקנות לא ירוששו את ההורים.

חוץ מזה, הדמות שמעצבים היא פינגווין, מה שהופך את הכל ליותר טהור.

מושיק: היה לי ברור שלא אשקר בהישרדות
בגיל 47 הפך מושיק ליפץ, הצ'יף של שבט סבאנה, לגיבור תרבות ישראלי. "לא כולם צריכים להיות כמו דן, "הוא אומר, "היו לי
ויכוחים נוראיים עם ההפקה על זה. ההתנהגות של האנשים תסכלה אותי. אמרתי, 'אם יגיעו לגמר **חמישה רמאים ונוכלים**, זה
המסר שאתם רוצים להעביר?". הוא לא מספר מי הגיע לגמר, אך גם לא מכחיש את הניחושים

מאת: רונן טל / גלובס – ערוץ העסקים של ישראל

מצליח בלי טריקים. מושיק) יח"צ)

לפני שנים אחדות הגיע לביקור חבר נעורים של מושיק ליפץ. ליפץ אירח אותו בביתו בסביון, הציג אותו בפני אשתו וילדיו, וסיפר לו
מה עבר עליו בשנים שבהן לא התראו. לפני שנפרדו אמר לו האורח: "מושיק, יש לך הכול. משפחה מדהימה, בית יפה, הצלחת
בעסקים. אתה עושה ספורט, מתנדב, עסוק. מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול?" התשובה של ליפץ: "כולה, אני רוצה להיות
מושיק."

למרות התחזית של ליפץ, ש־15 דקות התהילה שלו הולכות ומסתיימות, נראה שיעבור עוד זמן עד שמושיק יחזור להיות מושיק.
הז'לוב הבלונדיני מ"**הישרדות**", הצ'יף הבלתי מעורער של שבט סבאנה, הפך בשבועות האחרונים לגיבור תרבות ישראלי, סמל
לבגרות שמכבדת את בעליה, אייקון של כל הראוי בחברה המפולגת של היום. הוא מצליח בלי להזדקק לטריקים נכלוליים, פופולרי
בלי להתנשא על סביבתו, לוקח לעצמו תפקיד של מנהיג תוך שהוא מראה דוגמה אישית. הוא לא בורח מאחריות, הוא לא מפקיר
מאחור את החלשים בחברה, הוא מפקד שאומר "אחריי".

הכנסו עכשיו לאזור המיוחד של הישרדות

"מה שרואים בסדרה זה מי שאני בחיים", מאשר ליפץ, "ומי שמכיר יודע. בשלב מסוים הבנתי שזה משחק של שקרים ותככים, והיה
פיתוי להצטרף, אבל אני לא יכול להיות כזה. חשבתי שבן אדם כמוני יכול להגיע לרמות הגבוהות של המשחק גם בלי זה, ורציתי
להעביר מסר לאנשים שצופים בתוכנית שאתה לא צריך להיות רמאי ושקרן בשביל להצליח."

"שלא תבין לא נכון: אני לא פראיר, אני מבין את החיים ואני מכיר את היכולות שלי. אבל מהרגע הראשון היה ברור לי שאני לא
אשקר. היו לי ויכוחים נוראיים עם ההפקה על זה. ההתנהגות של האנשים תסכלה אותי. אמרתי, 'אם יגיעו לגמר **חמישה רמאים**
ונוכלים, זה המסר שאתם רוצים להעביר? זה מה שהבת שלי צריכה לראות?' הרי ככה זה במדינה. אתה רואה את ההתנהלות של
הממשלה ומבין שאתה יכול להיות שקרן ולעגל פינות ולברוח מאחריות ולהצליח. במובן זה, הסדרה היא כמו החיים."

כמי שפעמיים בשבוע מבקר בלי חולצה בסלונים של המדינה, קצת קשה להאמין לליפץ כשהוא טוען שהוא מתרחק מפרסום. גם התקווה שהוא מביע - לשוב במהרה אל האנונימיות שאבדה - עלולה להישמע כהתייפפות לא נחוצה. ליפץ עצמו מתקשה ליישב את הסתירה הזאת. הגעתי לתוכנית אחרי שהבת שלי, אודין, ניסתה להתקבל ונדחתה מפני שהם מקבלים רק אנשים אחרי צבא, הוא מסביר.

"במשך כל השלבים עד לצילומים שאלתי את עצמי 'מה אני עושה פה?' בהתחלה חשבתי שלא יקבלו אותי כי היו עשרות אלפי מועמדים. היה יום אחד שכמעט הודעתי שאני בחוץ. אבל אז אמרתי לעצמי שאני חייב את זה לילדים שלי. רציתי שיראו שאני ווינר בנשמה, גם אם לא אנצח, ורציתי להעניק להם חוויה מאבא שלהם, שיזכרו לכל החיים."

דרושות שעות אחדות בחברתו כדי להשתכנע שהוא ישמח לחיות גם בלי שהפראצי ינציחו אותו ואת מרינה (משבט ג'יבאר) במשחק של גביע הפדרציה, ביקור לא מתוכנן שגרם למדורים מסוימים לדווח על "שמועות".

ליפץ הוא איש עסקים מצליח, שהיה מעורב בעסקות רבות בתחום ההייטק, בעיקר דרך קרן הון סיכון ארגוקוסט. הוא מכיר מקרוב לא מעט מבכירי עולם העסקים הישראלי. אליעזר פישמן מושקע באחת החברות שלו, והוא חבר טוב של ילדיו. יש לו קשרים קרובים עם עידן עופר ועם עורכי הדין דורי קלגסבלד ואלי זהר, וכשהוא רוצה לברר מראש פרטים על העיתונאי שבא לראיין אותו הוא לא מהסס להרים טלפון לרני רהב. אבל למרות כל אלה, עד ל"הישרדות" אפילו בגוגל לא שמעו עליו. "אני לא זקוק לכל הפרסומות הזאת", הוא אומר שוב ושוב.

פשיזם של נעורים

עד עכשיו דחה ליפץ את כל ההזמנות לפתיחות של מסעדות שנערמות אצלו, וסירב להופיע באירועי יחצנות בחברת עדי הימלבלוי ואנחל בונני. בינתיים הוא לא מצטרף לשום מסע פרסום מלבד זה של אחד מחבריו הטובים, שביקש להשתמש בפופולריות הפתאומית שלו כדי לקדם חברה שפתח (נראה שהפעם מושיק ילבש חולצה). הפרופיל שלו בפייסבוק מקבל כארבעים בקשות חברות מדי יום, וברחוב לא מניחים לו. "אני אפילו לא הולך לאכול צהריים למטה", אומר ליפץ, שמשרדו ממוקם באזור המסעדות של הרצליה פיתוח.

כשבכל זאת הוא יורד למטה, האנשים לא מניחים לו. "תן לי רגע להבין: אז כבר חזרתם מהאי?" אומרת לו נערה עם פלאפון ורוד. "המלצריות במסעדת ג'ויה מאחלות לו בהצלחה. אחד הלקוחות ניגש, ולוחץ את ידו. "אני בעדך", הוא אומר לו. "אני מקווה שתנצח. "ובחניון של בניין המשרדים שלו מזהה אותו מישהו, בחור מבוגר למדי ומיושב בדעתו, ואומר: "אני צופה בתוכנית עם כל המשפחה. אתה מביא הרבה כבוד לקבוצת הגיל שלנו."

יעל מי המלך של הישרדות? ביחד?

פה ושם הוא נתקל במחוות אהדה קצת יותר מוזרות. "רק השבוע התקשרה אליי אישה אחת, לא יודע מאיפה היא השיגה את הטלפון שלי. היא אמרה לי: 'אנחנו קבוצה של בנות בצפון, והאישיות שלך כבשה אותנו. יש לנו גם פנטזיה עליך. זה הגיע למצב כזה שבעלי, שפעם היה אומר לי 'תישבעי בילדים', אומר היום, 'תישבעי במושיק.'"

בהזדמנות אחרת עמד ליפץ ברמזור אדום בדרך לפגישה בירושלים. "נהניתי מהשמש החורפית, ופתאום עובר מישהו במעבר חצייה, מסתכל עליי, חוזר אחורה, מכניס את היד לחלון, צובט לי בלחי ואומר, 'מושיק, אתה המלך'. במסעדות לא רוצים שאשלם, אבל אין מצב שאני אסכים לקבל משהו בחינם. חבר'ה מסביון אומרים שהבאתי כבוד ליישוב. הרבה חושבים שגרים שם חייזרים, אנשים שמנותקים מהעם. אבל ככלל, התגובות מאוד מחמיאות. הכי אני נהנה מהתגובות של הילדים. רוב האנשים בעיקר רוצים לדעת מי הגיע לגמר."

מובן שכיום ליפץ לא יכול לבשר מי הגיע לגמר. אבל מבקרי טלוויזיה וצופים חדי עין הבחינו כבר לפני מספר שבועות שהפקת התוכנית בונה את דן מנו, התכנן הנכלולי והמתוחכם בפני עצמו, כמועמד בטוח (ליפץ לא מאשר ולא מכחיש). קשה להניח ש**נועם**, הבריון החביב שמתקשה להשלים משפט תקני בעברית, יישאר לנצח באי המתים (ליפץ לא מאשר ולא מכחיש). לצמד הזה, קל להמר, תצורף אחת הנשים, ועדיף מפרופיל הקלפטה, מה שמשפר מאוד את סיכוייהן של **נעמה**, מרינה או ליה (ליפץ לא מאשר ולא מכחיש). לפי התסריט הזה, סיכוייו של מושיק עצמו אינם מהמשופרים. הוא מבוגר מדי להפקה, שמהרגע שעלתה לאוויר נקטה מדיניות לא מתנצלת של פשיזם נעורים.

י"לא כולם צריכים להיות כמו דן"

לא הגיל לבדו הניע את ליפץ לתמוך בטינה אימא־של־אילנה ברקוביץ', ולהעניק לה, באחד הפרקים הראשונים, את החסינות שבה זכה. "אני לא מטומטם, הייתי דינמי לאורך כל המשחק, ולא נרדמתי בשמירה. אבל במקרה של טינה, הרגשתי שעושים לה עוול", הוא אומר. "מה שהצופים רואים זה בעיקר את המשימות ואת ההדחות, אבל חוץ מהן יש הרבה עבודה על האי, עבודה סיוזיפית וקשה. צריך להביא מים, לאסוף עצים, להדליק אש, לסדר את הסכך. טינה לא הפסיקה לעבוד בעוד שאר החברה היו יושבים באוהל. חשבתי שלא יכול להיות שמי שלא עושה כלום ישב וייהנה ומי שעובד ילך הביתה."

בסופו של דבר לא הצליח ליפץ להגן על **טינה** מפני הדחה, אבל הוא אפשר לה, לפחות, לעזוב את השבט העוין בתנאים שלה. "הפרידה ממנה הייתה מרגשת. רק שלושה ימים לפני כן רצו לזרוק אותה, זלזלו בה, ואחרי שראו שאני בעדה שינו לגמרי את היחס אליה ועשו שינוי של 180 מעלות. היה לי חשוב שהילדים שלי יראו את הפרק הזה. שידעו איך צריך להתנהג."

קשיש אחר שנפלט בשבוע שעבר הוא **אלכס**, המורה להתעמלות מגינות שומרון, שהתקשה עד לרגע הדחתו להבין את חוקי המשחק. רגע לפני שאמר שלום, באקט של ייאוש, ניסה אלכס לשכנע את בני סבאנה להדיח את מושיק, המנהיג שלהם, וכשנכשל אמר למצלמה שהם "עבדים שלו".

ליפץ, שהופתע כמו כל הצופים לגילויי התכונות החובבניים האלה, לא נוטר טינה. "אלכס הוא בן אדם ישר, אבל הוא לא בא מהביזנס, והתוכנית מתאימה לאנשים מהביזנס, "הוא אומר. "לא זלזלתי בו לרגע. אז מה אם הוא לא שיחק את המשחק נכון, אז מה אם הוא לא הביא את הברזנט. זה לא עושה אותו לאיש רע. צריך דמות כמו אלכס, ואני שמח שיש לנו מורים כאלה. עכשיו אני רואה שהוא תחמן אותי לגמרי, אבל אין הארד פילינגס, שיהיה בריא. הוא איש טוב שיודע לתת. לא כולם צריכים להיות כמו דן."

לא סוד הוא שאת הקשר הקרוב באמת יצר מושיק עם שניים מבני השבט שלו: עידן קפון וגיא זילברמן. מערכת היחסים איתם נמשכת גם היום. לקפון, שליפץ מתאר כ"אסטרטג מעולה, איתו הייתי מתייעץ על כל דבר במשחק", סידר סטאז' במשרדו של עו"ד אלי זהר.

את זילברמן, המצליח האמיתי מבין דוגמני הסדרה, עם הופעה בתצוגות של ארמאני ודולצ'ה וגבאנה, הוא מעסיק היום במחלקת שירות לקוחות באחת החברות שלו, כלל פורקס, שעוסקת במסחר של מטבע חוץ באינטרנט. ליפץ מנבא לו גדולות. "הוא למד מינהל עסקים תוך כדי הלימודים, והחליט לא לסמוך לנצח על הדוגמנות", הוא אומר. "הוא בחור ישר, מוכשר, עם המון רצון לעבוד ועם יכולת."

אקזיט ראשון בגיל 33

ליפץ, 47, רביעי מבין ארבעה ילדים, נולד והתבגר בשכונת "הרפת" בבני ברק, שכונה של אנשים קשי יום על גבול רמת גן, שרוב תושביה דתיים. הוא היה תלמיד בינוני, הצטיין בספורט, ותמיד היה פופולרי. "הייתי שובב, אבל לא פרחח", הוא משחזר. "כשכולם גנבו מהסופר, לא גנבתי. הייתה לי חגורה שחורה בג'ודו, אבל אף פעם לא הלכתי מכות. בגיל צעיר אהבתי טיולים. בחופש הגדול שבין כיתות ז' לח' נסעתי עם חבר לטיול של שלושה ימים בעין גדי, עם שמיכות מגולגלות. ההורים שלי לא הבינו מה אני עושה. בגיל 15 תכננתי עם עוד חבר לעבור את הגבול לפטרה."

הוא שירת ביחידת החבלה המוצנחת של חטיבת הצנחנים ("כמו סיירת מטכ"ל, רק הרבה יותר קשה"), ועל אף שהיה חייל מצטיין בחר שלא לצאת לקורס קצינים. "הכרתי את אשתי במסיבה בגיל 18, מיד אחרי שהתגייסתי", הוא מספר. "כבר כשראיתי אותה בפעם הראשונה הייתי בטוח שאתחתן איתה. כל השירות בער לי להשתחרר כבר ולהיות איתה."

ליפץ נישא לדולי, אדריכלית במקצועה, כשהשתחרר, ולשניים יש שלושה ילדים: אוריין, 21, חייל ושחקן כדוריד מצטיין; אודין, 18, בוגרת תיכון שדחתה את הגיוס בשנה לטובת פעילות התנדבותית ברמת הגולן; וניל, בן 13. "תמיד אני אומר שזכיתי בחיים פעמיים", הוא אומר. "פעם עם האישה שלי ופעם עם השותף שלי לעסקים, אילן קליק. עם כל אחד מהם אני נמצא כבר יותר מ-25 שנה. הכרנו בצנחנים, והוא קצת מזכיר לי את אשתי. עושה דברים בשקט, לא מתערבב. גם אשתי כזאת. היא תמיד אומרת שהיא הסוניה פרס שלי."

ליפץ נרשם ללימודי מינהל עסקים, אבל פרש כשהרגיש שהספרים לא מכשירים אותו לחיים האמיתיים. הוא התחיל את הקריירה כנהג בחברת כלל, שבין שאר עיסוקיה ייבאה את מוצרי האלקטרוניקה של טושיבה, והפך לסוכן מכירות. "הלך לי טוב, ובשלב מסוים אמרתי, 'מה אני צריך אותם', והתחלתי לייבא לבד סחורות", הוא מספר. "התחלתי בקלטות וידיאו ועברתי לטלוויזיות, לתנורים, למכשירי וידיאו ולמכונות כביסה."

כשהיה בן 33, מכר ליפץ את חברת האלקטרוניקה שלו, "ליפז טריידינג", לקרוב משפחה, שהנפיק אותה בהמשך בבורסה. זה היה האקזיט הראשון שעשה בחייו, והתיאבון גבר.

עובד יחד עם גיא

באמצע שנות ה-90 פגש ליפץ את ג'ייסון ברזילי, ישראלי יליד נהריה שהקים את חברת המחשבים פקארד בל ושמכר אותה ברווח עצום. כשברזילי שאל אותו מה הוא רוצה לעשות, ענה לו ליפץ: היי-טק. יחד הם הקימו את קרן הון סיכון ארגוקווסט, וניהלו אותה בצוותא.

ארגוקווסט התמקדה בחברות סטארט-אפ בשלב הסיד, השלב הראשוני של מחקר ופיתוח, ובמהלך 11 השנים שהשקיע בקרן ראה ליפץ הרבה אקזיטים מוצלחים, כמו פאואר דיזיין, מודם ארט ואחרים. בשנות השיא שלה הוערך שווי הקרן ב-300 מיליון דולר. בתחילת שנות האלפיים סבלה ארגוקווסט מהתפוצצות בועת ההיי-טק, עברה רה-ארגון, וכיום מהווה שוב שחקן בכיר בשוק.

בשנה האחרונה הצטמצמה משמעותית רמת המעורבות של ליפץ בארגון, ואת רוב העסקים שלו הוא מנהל באמצעות חברות אחזקות שהקים עם שותפו קליק, ושנושאות שמות כמו פאזוויז'ן, דטאזו ופרוקסל. הוא שותף באתר האינטרנט ג'ובנט בשותפות עם פישמן, ומושקע במיזמים עסקיים ובנכסי נדל"ן מחוץ לישראל.

החברה שהכי מעניינת אותו עכשיו היא כלל פורקס, חברה שהיא למעשה אתר אינטרנט שדרכו ניתן לסחור במט"ח, ללא מעורבות הבנקים. עובדים שם - מלבד גיא זילברמן - צעירים שאפתניים שמדברים מבחר שפות, כולל ערבית, פורטוגזית ויפנית.

הבן נוסע באוטו שעלה 3,000 שקל

אנשים שמכירים את ליפץ מעידים שהוא איש עשיר, אבל הוא עצמו מסרב להשתמש במילה מיליונר. "אני לא צריך הרבה, מספיק לי פיתה ושק שינה", מתעקש ליפץ. כשהוא מבחין במבטו הספקני של השומע, הוא מסביר: "באמת שאין לי תקציב גדול. אני נוסע בג'יפ ישן. וכהשבן שלי הוציא רישיון, הלכתי יחד איתו, ומהכסף שהוא הרוויח קנינו אוטו ב־3,000 שקל ושיפצנו אותו בסכום דומה.

"רציתי שיהיה לו אוטו שהוא יוכל להרשות לעצמו, וזה מסר לחיים. הרי לא בעיה בשבילי לקנות לו אוטו חדש, אבל אני לא יכול להבטיח לו את רמת החיים שהוא רגיל אליה בבית שלו בסביון. יכול להיות שהוא יגור ברמת גן או באיזה מושב, אולי יהיה מורה, רופא - לא יודע. מה שחשוב הוא שיעשה את מה שהוא אוהב. אם הוא יהיה מורה זה בהחלט יביא לי גאוון, ביג טיים. אבל קודם שיהיה בן אדם."

ההימנעות העקשנית של ליפץ מלהשתמש במונחים כמו "עשיר" ו"מיליונר" להגדרת הזהות שלו היא, יותר מהכול, בחירה אידיאולוגית, חלק מהתעקשותו לשים בראש סולם ערכיו את המשפחה, החברים ועצם העבודה כקודמים לכול. "תמיד היה לי דרייב מטורף", הוא מספר. "היו שנים שעבדתי עשרים שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע, וחסכתי כל דולר. היה מגיע קונטיינר מהמזרח הרחוק, לא הייתי מביא פועלים. היינו פורקים אותו לבד, אני והעובדים שלי, כולם יוצאי יחידות מובחרות, ותאמין לי שזה לא קל לפרוק קונטיינר מלא טלוויזיות באמצע הקיץ."

ממשיך לעשות מילואים בהתנדבות

ליפץ מקדיש שעות רבות גם לעבודה התנדבותית. מאז 2003 הוא משמש כיו"ר ועדת הכספים במועצת סביון, שם פעל לקדם בעיקר פרויקטים בתחומי החינוך, הספורט והנוער. בנוסף, הוא אחד הפעילים המרכזיים בעמותה בשם "פוש", הכוללת 160 מתושבי סביון, שמאמצים בתי ספר ביישובים פחות אמידיים בסביבה, ומסייעים להם בשעות לימוד ובחוגים. "החוכמה היא לא לחתום על צ'ק ולתת כסף, אלא לבוא לכיתה, לעזור לתלמידים ולארגן חוגים אחרי הצהריים", הוא מסביר. "לקחנו בית ספר נחשל והבאנו אותו להישגים."

עוד עמותה, "בדרכם", מוקדשת לעשרה מחבריו למילואים של ליפץ, שנהרגו בכפר דאבל במלחמת לבנון האחרונה. ליפץ, שממשיך לעשות מילואים קרביים אף שהוא פטור משירות, איבד ביניהם שני חברים אישיים, נתי יהב ועשי נובק. "הם הסתתרו בבית וחטפו פגיעה ישירה של טיל. בדיוק הייתי בעפולה, בדרך להיכנס ללבנון בנגלה השנייה", הוא מספר. העמותה לקחה על עצמה להכשיר את "שביל מים לים", המקשר בין אכזיב, דרך הר מירון ועד הכינרת, ושייקרא על שמם. היא גם תדאג לקשר עם המשפחות, לחגיגת ימי הולדת לילדים, ועוד.

גיבארו וסבאנה אצלו בסלון

כך שעוד לפני "הישרדות" היה מושיק ליפץ בחור עסוק למדי, והוא ימשיך להיות כזה גם אחרי שהצופים של ערוץ 10 יעברו ל"הדוגמניות". כרגע הוא משמש צומת דרכים בין חברי "הישרדות", מקשר בינם לבין ההפקה ובינם לבין עצמם. בערבי רביעי ושבת מתקיימות בביתו בסביון הקרנות רבות משתתפים של התוכנית, בהשתתפות בני משפחה, חברים, ילדים מהסביבה וחברי ג'יבארו וסבאנה. וממש באמצע הראיון הטלפון מצלצל, ועל הקו נמצאת ליה, שמדווחת לו על איזה ראיון אינטרנטי שבו הם מוזכרים.

רק שתחזור כבר השגרה, מסכם ליפץ. "מאז התוכנית אני לא ממש מסוגל לעבוד. בכל ישיבה עסקית אנשים רוצים לשמוע סיפורים, ולמה דן מתנהג ככה. זה הוציא אותי לגמרי ממסלול החיים הרגיל, ואני מתגעגע אליו. אני מבין שזה יימשך רק תקופה קצרה, ואני לא חושב שזה בלבל אותי, וגם לא השפיע עלינו מי יודע מה בבית, חוץ מאשר על הילדים. אז הראיתי מי אני, העברתי מסר שאפשר להתנהג גם אחרת, ועכשיו תן לי לחזור לחיים שלי."

עסקים וירטואליים, כסף אמיתי

מאת מיכל רמתי

25/11/06

בשביל לחיות טוב בסקנד לייף ולהרוויח את המטבע המקומי, הלינדן דולר, צריך לעבוד קשה, או להמציא מוצר או שירות שיימכר היטב. חוץ מזה, יש חוקי קניין ואפילו תביעות על הפרת זכויות יוצרים והפגנות. בשביל זה צריך עולם וירטואלי?

עולם הסקנד לייף נרעש בשבוע שעבר בשל הפצת תוכנה שמסוגלת להעתיק כל חפץ, שגרמה להפרת זכויות יוצרים. כן, גם בעולם הווירטואלי של סקנד לייף, המחקר במידה מסוימת את העולם האמיתי, נתקלים בבעיות של חיקויים וזיופים. בעולם שבו השחקנים יכולים ליצור דמויות (אוואטארים) שייצגו אותם, ישוטטו, ידברו וינהלו ביניהן מערכות יחסים - יש גם מערכת מסחר ענפה שיכולה להיפגע קשות מהעתקות.

כמו בעולם האמיתי, לינדן לאבס, החברה המייצרת את הסקנד לייף, מציעה תמריצים למפתחי פרויקטים: מי שיצר אזורים שנהפכו לפופולריים, זוכה לתגמול; וכל מי שיצר משהו - אזור, דמות או מוצר - קיבל זכויות יוצרים עליו. החברה אף יישמה בעולם שלה את חוק זכויות היוצרים האמריקאי, שבאמצעותו אפשר להגיש תביעות בעולם הווירטואלי. לפי השקפת החברה, יצירתיות היא מנוע הצמיחה של עולם הסקנד לייף, ולכן יש להגן עליה.

לינדן לאבס היא חברה פרטית שנוסדה ב-1999 על ידי פיליפ רוזדייל, סמנכ"ל הכספים של ריל נטוורקס לשעבר, ומעסיקה כ-31 עובדים. עם משקיעי החברה נמנים מיץ' קאפור, מייסד לוטוס דיולופמנט, בנצ'מרק קפיטל, אומידיאר נטוורקס של פייר אומידיאר - ממייסדי eBay - וקטמאונט ונצ'רס. החברה מרוויחה הן ממכירת מנויים והן ממכירת אדמות במשחק - תחום שצומח בהתמדה

בשל הגידול במספר המשתמשים. אך בניגוד לעולם האמיתי, שבו גידול באוכלוסייה מוביל למצוקת דיוור, בסקנד לייף אפשר, למרבה הנוחות, להרחיב את העולם בהתאם לצרכים.

ההתנהלות בעולם הווירטואלי - קניית מוצרים, כניסה למקומות בילוי או כל פעילות אחרת - עולה כסף, כאמור. מי שנרשם למשחק בגרסת הפרמיום (בתשלום), מקבל קיצבה שבועית. מי שנרשם בחינם, יכול להמיר דולרים אמריקאיים אמיתיים במטבע המקומי, לינדן דולרים (על שם יצרנית המשחק, לינדן לאבס). ההמרה מתבצעת בבורסת המט"ח של סקנד לייף, או באמצעות בורסות חיצוניות (ר' תיבה).

כל משתמש יכול לפתח מוצרים ושירותים משלו במשחק, ולנסות למכור אותם לאחרים על מנת להרוויח כסף. אחר כך ניתן להמיר לינדן דולרים בחזרה לדולרים אמיתיים. כך שלמעשה, מי שמצליח להקים עסק רווחי במשחק יכול לתרגם אותו לכסף ממשי.

המסחר באתר מושפע מהיצע הכסף ומאירועים בזירה המקומית. הסערה שהתעוררה בשבוע שעבר בעקבות הפצת תוכנת ההעתקה, למשל, גרמה בימים האחרונים לירידה בערך הלינדן דולר. רבים סגרו חנויות ומכרו כמויות גדולות של לינדן דולרים, מחשש שהאפשרות להעתיק את מרכולתם תפגע בעסקיהם ובכלכלת עולם המשחק כולו. רבים אף יצאו למחות נגד קיומה של התוכנה, CopyBot, ולדרוש את החרמתה על ידי לינדן לאבס - מה שאכן קרה בסופו של דבר. מתברר כי למרות החשיבות הגדולה שמייחסת לינדן לאבס לזכויות יוצרים, היא לא השכילה לנקוט צעדי מניעה לבעיה מסוג זה.

ואכן, יש שחקנים שמרוויחים: לפי נתוני האתר, באוקטובר היו 12,364 בעלי עסקים שרשמו רווח באתר, שנפתח לקהל הרחב ב-2003. עם זאת, מרביתם רשמו רווח שלא ממש ניתן להתפרנס ממנו: כ-6,200 רשמו רווח של פחות מ-10 דולר; כ-3,400 משתמשים רשמו רווח של 10-50 דולר; ורק 160 בעלי עסקים וירטואליים רשמו רווח גבוה מ-1,000 דולר באוקטובר.

ואולם מרבית התושבים גם אינם מוציאים יותר מדי כסף באתר: כ-43 אלף משתמשים הוציאו פחות מ-500 לינדן דולר (כ-2 דולר אמריקאי) בחודש, ורק כ-200 הוציאו יותר מחצי מיליון לינדן דולר (1,850 דולר אמריקאי).

לפי הערכות, בסתיו עמד התמ"ג של סקנד לייף על 64 מיליון דולר. היצע הכסף במשחק הוא קצת יותר ממיליארד לינדן דולר. לפי הערכות, יש 1.2 מיליון משתמשים רשומים בסקנד לייף. לפי לינדן לאבס, קצב הצמיחה במספר המשתמשים הוא 38% בחודש. בשבוע האחרון נכנסו כ-200 אלף משתמשים לאתר, ואם בודקים מי נכנס לפחות פעם אחת בחודש האחרון - מדובר בכ-440 אלף משתמשים.

כלכלת סקנד לייף אינה מסתמכת רק על עסקים שנוצרו בעולמה. מספר גדל והולך של חברות בעולם המציאות החליטו למנף את העולם הווירטואלי לטובתן, והתחילו לפעול גם בו. החברות שייכות למגוון תחומים - מיצרניות כמו אדידס וטויוטה, דרך חברות טכנולוגיה כמו יבמ, אינטל וסאן, וכלה בשלל חברות מדיה שהחליטו שאם נוכחותן בעולם האמיתי נפגעת, אולי כדאי להן לנסות את כוחן בעולם הווירטואלי.

לפני כמה שבועות פתחה סוכנות רויטרס משרדים באחד מאיי סקנד לייף. רויטרס מחזיקה כתב במשרה מלאה בעולם הווירטואלי, שהאווטאר שלו משוטט, מראיין תושבים, מסקר אירועים חשובים בעולם - ובקיצור, מתפקד כעיתונאי לכל דבר. גם מגזין הטכנולוגיה Wired ורשת חדשות הטכנולוגיה האינטרנטית Cnet פתחו גם הם משרדים בעולם, ואפילו רשת ה-BBC הבריטית חכרה אי וירטואלי שבו היא עורכת פסטיבלים, קונצרטים ומסיבות - נדל"ן בעל שווי לא רע בכלל בעולם הווירטואלי.

נספח נוסף - שווה לחפש באתר של יד ושם אם יש שם פלקטים ודוגמאות של משחקים וחומרי לימוד מהתעמולה שקדמה לשואה.

נספח 4

סינדרלה

מילים: ענת שרים

לחן: אלדד שרים

מחכה בדירה קטנה ריקה,

חיה כמו באגדה,

מחכה

לבדה.

סינדרלה, ככה חיה ונדמה לה,

שהנה כמו בסיפור,

הכל רק טוב

הכל ברור.

אל תמתיני לו,

הוא לא יבוא,

הוא לא יבוא,

סינדרלה

אל תאמיני לו,

הוא לא יבוא,

הוא לא יבוא,

סינדרלה.

ואולי, לא היום, מחר ודי

מחכה ללא לאות,

זוהי שטות

פשוט טעות.

גם אנחנו, סינדרלות לא שכחנו,

בפינה קטנה, בלב,

תמיד חלום
להתאהב.

אל תמתיני לו...

סינדרלה

ביצוע: רומן שרון

מילים: יעקב שביט

לחן: דרורה חבקין

אל תבכי, סינדרלה,

אם הלכת לשחק

והשארת את הנעל ברחוב.

נגבי דמעתך,

חייכי מול הראי,

כי לכל אגדה יש סוף טוב.

עוד מעט הוא יבוא,

עוד מעט הוא יבוא

הוא יהיה כאן עוד רגע אחד,

כן, זה הוא שעולה,

כן, זה הוא שנוקש -

הנסיך עם הנעל ביד.

אל תבכי, סינדרלה,

אם אימך כעסה

והכתה בלחייך עד מכאוב,

ציירי לך ציור

בירוק וזהוב,

כי לכל אגדה יש סוף טוב.

עוד מעט הוא יבוא...

אל תבכי, סינדרלה,

אם אביך התרגז
והחורף סגריר ורטוב.
הושיטי רגלך,
ישר לפנים.
כי לכל אגדה יש סוף טוב.

עוד מעט הוא יבוא...

נספח 5

יז.

כל התרבות הזמנית בנויה היא על יסוד כח המדמה. זוהי מורשת גורלם האילי של עמי התרבות האחוזים בכח המדמה, שממנו באה התפתחות היופי הגופני בפועל ובציור מעשי. הולך ומשתכלל כח המדמה, ועמו משתכללים המדעים המעשיים והנסיוניים, ועל פי עליתו של כח המדמה ותפיסתו את החיים מסתלק האור השכלי, מפני שחושב העולם כולו שכל האושר תלוי בפתוחו של כח המדמה. וכה הולכים הענינים בהדרגה, עד ששרירי השכל שברוח החכמה החולונית גם הם הולכים ונעתקים אל כח המדמה. המליצים והמספרים, הדרמתוריים וכל העוסקים באמניות היפות נוטלים מקום בראש התרבות, והפילוסופיה פוסחת וצולעת ואין לה מעמד מפני שהשכל הנקי הולך ומסתלק. כפי סלוקו של השכל ורוח החכמה כן חוצפא יסגי וחכמת סופרים תסרח, יראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת מפני הדור כפני הכלב, אותה העדינות הפנימית, הבאה מרוח החכמה, הולכת ונמוגה, השאיפה לרוחניות ואצילות, לדבקות אלהית, לעולם העליון, לזוך המוסר, ברום טהרתו, לציורי המושכלות מצד עצמם ונצחיותם, נעשית חזון יקר, וכפי אותה המדה, הנוהגת בעולם בכללו, נוהג הדבר בישראל כלפי רוח הקודש ואהבת התורה ברוח פנימי ורעננות עצמית של היהדות הנאמנה, ובעולם שולט רוח מגושם. "אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו". אמנם כל זה הוא יסוד עצה מרחוק, עצת ד' היא להשלים את כח המדמה, מפני שהוא בסיס בריא לרוח העליון שיופיע עליו, ומתוך העליונות של התפיסה הרוחנית שקדמה בישראל הוכרח כח המדמה להתמוגג, מה שגרם חלישות לאחיזת רוח הקדש העליון, שעתיד לבא ע"י מלכא משיחא. על כן מתבסס כעת רוח המדמה עד שיגמר בכל תיאורו, ואז יהיה כסא נכון ושלם לרוח ד' העליון ויוכשר לקבל אור רוח הקודש עליו, שהוא רוח ד' "רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ד'".

אורות / ישראל ותחייתו

נספח 6

במאה הנוכחית, בה הצליח איש ההדר במעשי כיבוד כבירים, הורע המצב ביותר. איש ההדר פיתח מידה דימונית: הוא תובע לעצמו כח בלתי מוגבל, ואפילו את האינסוף עצמו. גאוותו כמעט ואינה יודעת גבול, דמיונו יהיר, והוא שואף לשלטון שלם ומוחלט על הכל. כמו האנשים בימי קדם עסוק הוא בהקמת מגדל שראשו יגיע עד לשמים. הוא שיכור מהרפתקאותיו ומניצחונותיו והוא שואף לשלטון בלי מצרים...

כשאני אומר שהאדם המודרני מופיע בדימוי דימוני, אני מתייחס לניסיונו של האדם לשלוט על עצמו, או ביתק דיוק, לרצונו של האדם הראשון להזדהות עם האישיות האנושית כולה, בהצהירו כי כשרונותיו היוצרים הם מוחלטים, ומתוך שהוא מתעלם לגמרי מן האדם השני אשר מתעסק עם החוייה המיוחדת והטרנסצנדנטית המסרבת להיכנע לאינטרסים תרבותיים של איש ההדר.

למרות העובדה שהאדם המערבי נמצא במצב רוח של ערגה... הוא חש בבירור שהוא עקר ברוח, כי מבחינה אמוציונלית הוא מאוכזב, וכמו המלך הזקן של קהלת, הוא מכיר בטרגדיה שלו. אבל מצב זה של התבוננות אינו מעורר אותו למעשה גבורה. וודאי, הוא בא למקום תפילה. הוא שמוע הרצאות על הדת והוא מעריך את הטקסים, אבל הוא אינו מחפש אמונה, על כל הייחוד והשוני שבה, אלא תרבות דתית. הוא אינו חותר לקראת הגדולה הטמונה במעשה ההקרבה, אלא בנוחיות של שלוות הנפש. הוא רוצה חווייה אסתטית ולא חווייה של ברית, נימוס חברתי ולא צו אלוהי. כללו של דבר, הוא מבקש למצוא באמונה את הדבר שאינו יכול למצוא המעבדה או בטרקלינו העשיר. מעשיו נאים אבל עדיים אינו מכון לחוויית אמונה כנה התובעת מן האדם שיתמסר כולו ללא שיוך לאלוקים...

האדם המערבי עומד על דעתו, באופן שטני, שהוא צריך להצליח. אולם למרבה הצער הוא רוצה להצליח אפילו בהרפתקתו עם האלוקים. אם הוא מוסר את עצמו לאלוקים, הוא מצפה לתגמול. אף הוא כורת ברית עם ה' אבל זוהי ברית של עסק. באורח פרימיטיבי הוא מבקש לעסוק בחליפין של טובת הנאה וסחורה. לדידו, מחווה האמונה היא עניין ל שמור לי ואשמור לך, והיא משקפת את הפילוסופיה של איוב אשר הובילה לאסון – פילוסופיה אשר רואה באמונה מעשה של יחסי גומלין, והמצפה לפיצוי עבור כל קורבן...

הוא אינו מבחין בכך שהמציאות של כח האמונה, העשויה לשחרר את האדם המודרני מן החרדה ומתסביכים נירוטיים, ולסייע בידו לתכן את האסטרטגיה של אורח חיים של הדר, נינת להשגה רק אם מחווה האמונה עומדת בפני עצמה, מחוץ לזרם המהיר של תמורות חברתיות תרבותיות.

וכשרואים בה דבר של קבע שאינו ניתן לשינוי. אם מחווה האמונה תשחרר מן העוגן המוחלט שלה עד שהיא תשוט במים האדירים של תמורות היסטוריות, יפקע ממנה מידותיה הגואלות והמרפאות. (הרב סולובצ'יק / איש האמונה הבודד עמ' 58)

נספח 7

אורות התשובה פרק ו'

ג.

יראת חטא הטבעית היא הטבע האנושי הבריא ביחס למוסר הכללי, והיא הטבע הישראלי המיוחד ביחש לכל חטא ועון מצד התורה והמצוה מורשה קהלת יעקב. ואין טבע זה חוזר לישראל כ"א ע"י תלמוד תורה בהמון, תלמוד תורה לגדל תלמידי חכמים, ותלמוד תורה של קביעות עתים לתורה להמון הרחב. ואי אפשר שיחזור ישראל לאיתנו לחיות חיים טבעיים כ"א כשישוב לו גם טבעו הרוחני בכל מלואיו, שאחד מהם, והיותר חזק שבהם, הוא זה הטבע של יראת החטא, הסלוד ממנו, ותביעת התשובה הקבועה אם נזדמן חלילה לידו איזה דבר עבירה ועון. ובהתגברות כח החיים שבאומה, בהקיפו את כל צדדיו, תפסק התסיסה המעכירה את הדעת, והמכשירים הלאומיים ישובו כולם להתעסק ג"כ בדבר הקביעות של ההחזרה אל הטבעיות המוסרית העמוקה והמיוחדת לישראל, שהיא מדקדקת כחוט השערה בין אסור למותר, וכל דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים יוכרו למהלכי חיים עצמיים, שאי אפשר כלל לחיים לאומיים רעננים מבלעדם.

ד.

הפגמים המוסרים שהשורש שלהם הוא הנטיה מהמוסר הטבעי, הנם גומרים את פעולתם ע"י נטיה מהמוסר האלהי של נסיגה מהדת. העזיבה והמרידה נגד מצות ד', היא ירידה מוסרית נוראה, אינה באה לאדם כ"א ע"י שקוע נורא בגסות החיים החמריים. יש אפשרות שאיזה משך זמן יסתבך דור, בכללו או בחלקיו, במדינות ובמחוזות, בסבך עורון מוסרי כזה, עד שלא יחוש כלל את הירידה המוסרית שיש בעזיבת חקי ד'. אבל לא מפני זה יאבד הדבר את ערכו, התשובה היא תמיד מוכרחת לבא ולהתגלות, כי המחלה של שכחת העולם האלהי לא תוכל לקחת מעמד איתן בטבע האדם, דמיונה כמעין נרפש וחוזר לצלילותו.

נספח 8

אלו דוגמאות. בהתאם לפרסומות ולתכניות שמובאים בנספחים הקודמים, צריך למצוא מקורות שנוגעים באותם עולמות תוכן.

מהניסיון מהשבת של דודי ושל אלעזר, המנחים ביקשו עוד דוגמאות שהעולם התורני מכוון למקום אחר מהתרבות החיצונית. יש המון דוגמאות ומקורות, צריך לחשוב איך, מה וכמה נכון להביא.

מקור	חידה	ציטוט
ברכות השחר	חוץ + כות ה (ציור של שמש)	נשמה שנתת בי טהורה היא
אבות ד' כא'	אברהם יצחק יעקב ציור של דלת ציור של כף (שאוכלים בה) + 1	הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם

עוד דוגמאות:

- ברכת המזון "שלא תצריכנו לידי מתנות בשר ודם ולא לידי הלוואתם" – לעומת החיפוש אחר הנחות, סיבסודים, לשלם פחות, לקבל מתנות חינם וכו'.
- אין אדם מתקנא בבנו ובתלמידו – לעומת חוסר הרצון שלנו לחשוף מידע וללמד אנשים "ידע זה כח". אי הבנה שאם נגדל אנשים זה יעשה טוב לנו, להם ולעולם. חשש שהגולם יקום על יוצרו.
- אדם לעמל יולד – לעומת "do less live longer" (הפירסומת של RC). האם אדם הוא כמות השנים שהוא חי, או "אברהם זקן בא בימים" לפי פירושו של רש"י שכל אחד מימיו היה מלא משמעות ותוכן. אם חיים הרבה שנים בלי לעשות בהם כלום, האם זה העיקר? "כי הם חיינו ואורך ימינו" – מה נחשב חיים ארוכים?
- וכו'.

גיבורים

חילי טרופר מוטרד מהפרופורציות בין הכתרת "גיבורי" תרבות,

לבין דחיקתם של מקבלי הצל"שים לצד ■ כז' אלול התשס"ז

בתחילת השבוע שעבר חולקו עיטורים וצל"שים לגיבורי מלחמת לבנון השנייה. ההכרזות הפומפוזיות שיווקו לנו שמדובר בגיבורים של כולם. האמנם? האם הם באמת גיבורי האומה? נראה, שעל עצם מעשה גבורתם אין חולק, אך כדי שהם יהיו גיבורי האומה - האומה צריכה לראות אותם בתור שכאלה. האומה, לפחות חלקים נרחבים בה, בעיקר מעצבי דעת הקהל ומובילי דעה, לא ממש רואים אותם בתור שכאלה. פרגון מקומי, מילה טובה, טפיחה על השכם ואפילו מוסף חד-פעמי של עיתון אינם הופכים אנשים לגיבורים של האומה.

הרי ברור לכל שבאקלים הנוכחי, השמות והסיפורים יישכחו בעוד זמן לא רב. סמ"ר אביחי יעקב או סרן חנוך דאובה או רב-סרן רועי קליין ז"ל, הם שמות שכבר עתה לא שגורים על שפתיים רבות. בבית ספר בו נתתי הרצאה לאחרונה, קיבלתי שיעור טוב על זיכרון ונצח. היה זה תלמיד, שבמהלך השיחה אמר לי משפט בנוסח: "נו איך קוראים להוא, זה שקפץ על הרימון והציל ת'חברים

בשמו של רועי קליין ז"ל. תלמיד היה אומר משפט במקום הראשון, מה שמו". של בועז מעודה והזוכים הם אנשים שזוכרים -

לו הייתי אני עורך עיתון או מי שידו משגת, הייתי מדפיס את תמונת הגיבורים ומצרף אותה לעיתון ביום שישי הקרוב. אולי כך, ליד תמונות מנהיגים שמכזיבים פעם אחר פעם ותלויות במשרדים, בבתי הספר, במוסכים ובלשכות מפוארות תתנוסס גם תמונה אחת של מנהיגי אמת...

שמקבלי האותות הם לא עבר להם בראש כאשר בהיכל התרבות ולעבור

שלו". לא הוא ולא חבריו הצליחו להיזכר הנה אנו כבר שוכחים. ספק רב אם אותו בנוסח "נו, ההוא מכוכב נולד, זה שזכה הוא וחבריו בוודאי זוכרים היטב את שמו שקדמו לו.

גיבורים אמיתיים, גיבורי תרבות אמיתיים אותם ואת פועלם.

נדחקים לשוליים

גם עבור האנשים בערוץ 2 למשל, כנראה ממש גיבורים. אחרת קשה להסביר מה הם החליטו לחדול משידור הטקס המרגש

להמשך תוכנית השידורים הרגילה, כלומר: לשעשועון טלוויזיה נוסף. כמובן, שאף בר דעת לא היה שוקל לחדול מסיבה כלשהיא את שידורי תחרות הגמר של כוכב נולד, נניח. ככה מתייחסים לגיבורי תרבות אמיתיים - לא חודלים אותם באמצע. צופי ערוץ 2 לא יכלו לראות את הרגע בו עולים שרה, אשתו של רועי קליין ז"ל ואביו אהרון לקבל במקומו את עיטור העוז. מתברר, שיש דברים חשובים יותר. מתברר, שמדובר בגיבורים בעירבון מוגבל.

התנהגות זו של ערוץ 2 מסבירה היטב כיצד סיפור שלכאורה היה אמור להפוך למיתולוגיה ישראלית, סיפורו של מפקד נערץ, שהשליך עצמו על רימון מתגלגל ובכך קיפח את חייו שלו אך הציל חיי אחרים, נדחק לשוליים וזוהרו מציץ רק מדי פעם מעל למים הרדודים שאנו מתנהלים בהם.

כנראה שמעשים ומושגים דוגמת גבורה, אומץ, נתינה והקרבה מביכים כאן לא מעט אנשים. לא מביכים משום גודלם של מעשי הגיבורים, אלא משום קטנותם של האנשים המביטים בהם. אפילו זעקת "שמע ישראל" תוך כדי השתטחות על רימון היא משהו שנתפס כארכאי בעיני רבים. לא משהו ששווה להתעכב עליו.

בטקס נשא דברים בשם מקבלי האותות סרן חנוך דאובה, שאת כל מעשי הגבורה שלו במלחמה עשה מבלי לשמוע, משום ששמיעתו אבדה במהלך הקרבות. ככה זה כשמה שנחת סביבך הם פגזים ולא זיקוקין המופרחים לשמים בעת הכרזה על מנצח בתחרות שירה. את נאומו של דאובה ניתן להגדיר ברוח הימים האלו כגס ממש. היו שם מילים דוגמת עם ישראל, תרומה, מולדת, ציונות, יהדות והתנדבות – מילים שבחסותם של כל מיני פובליציסטים מודאגים הוצאו מתוך השיח הישראלי.

גבורה במיקרוסקופ

נאומו של דאובה סייע להגדיר היטב את המאבק הערכי המתנהל בימים אלה: בין מי שכל גינוי של השתמטות או סרבנות נתפס בעיניו כ"יציאה מפרופרציות" או "קטנוניות", לבין מי שרואה במעשים מסוג זה סכנה אמיתית וכשל מוסרי חמור. בין מי שגיבוריו הם דאובה, אביחי יעקב, ד"ר איגור רוטשטיין ז"ל ורועי קליין ז"ל, לבין מי שגיבוריו הם גיבורים של רגע, של קוקטיילים מתוקשרים, של רכילויות חמות, של רדידות ושטחיות.

הדברים לא נכתבים מהמקום הטהרני שפוסל כל תוכנית טלוויזיה או מגזינים צהובים. לעיתים זה נחמד, בועז מעודה הוא כנראה טיפוס סימפטי ומי מתוך הפיינליסטים שאהבת - השירה שלו לא החליפה את האהבה והתרומה למדינה. אין לי דבר וחצי דבר נגדו. אך אלה, סימפטיים ככל שהיו, לא צריכים להיות הגיבורים שלנו. לא המודל, לא התקווה, לא אמת המידה, לא גיבורי תרבות ובוודאי שלא סמלים לאומיים.

ברשימות האין-סופיות של 100 האנשים המשפיעים או החשובים בישראל ראוי ששמותיהם של מקבלי העיטורים יופיעו ולא שמותיהם כל מיני בדרנים, שאת תרומתם לחברה ולתרבות ניתן לזהות אולי רק באמצעות מיקרוסקופ חד במיוחד.

על שערי העיתונים, ברשימות של מכבדי אירועים ובלוחות המודעות בתיכוני ישראל, טוב אם יופיעו החבר'ה מקבלי הצל"שים. כך נוכל לדעת שהם אכן גיבורי האומה. יתרה מזאת, בסיום הטקס הצטלמו 38 מקבלי האותות לתמונה קבוצתית. לו הייתי אני עורך עיתון או מי שידו משגת, הייתי מדפיס את תמונת הגיבורים ומצרף אותה לעיתון ביום שישי הקרוב. אולי כך, ליד תמונות מנהיגים שמכזיבים פעם אחר פעם ותלויות במשרדים, בבתי הספר, במוסכים ובלשכות מפוארות תתנוסס גם תמונה אחת של מנהיגי אמת, כאלו שמזכירים לנו מאין אנחנו באים, מדוע אנחנו כאן ולאן אנחנו צריכים ללכת.

ערב הכניסה לשנה החדשה בה נציין 60 שנה לעצמאותנו **ראוי כי נשאל את עצמנו מי הם גיבורי התרבות שלנו? מי הוא גיבור אמיתי ומי מוציא למושג הגבורה שם רע?** באופן היפותטי ייתכן שזה הולך ביחד: שחקנים ודרנים מוכשרים עם גיבורי אמת שמחרפים נפשם. בפועל, זה כנראה מסובך יותר. בפועל, גיבורים של פיקציה, שלא ברור על שום מה זכו בתואר המכובד של גיבורים מחליפים ודוחקים את הגיבורים האמיתיים. תשאלו את צעירי הדור הבא, את 40 אלף הנערים והנערות שהניפו ידיים אל על בחופי הכנרת או את אלה ששבו לבתי הספר עתה או אפילו את החבר'ה בערוץ 2 על השמות והסיפורים. חלקם אולי ידעו לענות, רבים אחרים לא.

"נו איך קוראים להוא, זה שקפץ על הרימון והציל ת'חברים שלו?". קליין קראו לו. רועי קליין ז"ל.

למדתי משני אנשים שני דברים חשובים שקצת ישבו לי את הנפש בקרבי. האחד היה מה שאמר הרב עודד וולנסקי בלוויה. צריך להבין שפלא כזה, נשמה פלאית כזאת לא מופיעה ככה סתם. נשמת כנסת ישראל היורדת בתחתונים, הולכת ומתגלה. הנשמה האדירה הזו המתפרצת להופיע, היא המוציאה מקרבה נשמות כאלה שיש בהם את העוז, הגבורה, הטהרה, הענווה, העדינות, והקדושה ללכת בדרך מופלאה כזו. ואם זה כך, אנו בטוחים שיופיעו לנו עוד כאלה נשמות, וכבר וודאי הופיעו, אנחנו אמנם לא מכירים את כולם, וחלקם עדין צעירים. אמנם התפעלנו מדרור כבר מגיל צעיר, אבל עוד לא ידענו לקלוט את כל מה שיש בו, עד שהוא הוכיח את עצמו במשך הרבה שנים ובנה את עצמו וממש התעלה, מיום ליום, משנה לשנה, מתפקיד לתפקיד, גם בקודש וגם בחול. אם אנחנו מבינים שזה לא מבצע יחיד, אלא זו האומה, היא זו שמופיעה מתוכה כוחות כאלו - אז אנחנו צריכים להיות בטוחים שבוודאי יש ויהיו עוד כוחות כאלו שיסללו את דרך הגאולה לעם ישראל.

השני, הוא מה שאמרה לי דינה ראפ. היא אמרה "אל תעשו טעות ותגידו לכולם 'צריך להיות כמו דרור' ואז כולם יתיימשו לפני שיתחילו. דרור היה משהו מיוחד. אבל הוא בא בשביל להאיר את הדרך לעשרות, מאות ואלפים שיתאמצו ללכת בדרך הזו, וכל אחד יעשה מה שהוא יכול, ויתקדם כמה שהוא יכול וביחד נבנה את זה". דרור היה דוגמא של מוחלטות, שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו. אם אנחנו נגיד לעצמנו את מה שדרור היה אומר "או הכל או כלום", שכמובן הוא היה אומר את זה בדרך של תביעה - נשאר שבורים ושפופים ולא נוכל להתקדם. הוא בא לעולם כדי שנדע שזה אפשרי. אפשר לאחד את הקודש והחול בהרמוניה, בשלמות, בעוז ובענווה, לא רק בגלל שזה כתוב בספרים אלא זה מופיע פה בעולם הזה. אפשר להיכנס לתוך המדינה עם כל הסיבוכים והבעיות ולבנות אותה ולשכלל אותה ולאט לאט להצמיד אותה קדימה מבפנים, לא בגלל שזה רעיון יפה, אלא כי זו עובדה שיש אנשים שמצליחים לעשות את זה. ואם נדע את זה - נמצא בקרבנו עוז ללכת קדימה. ואולי זה גם בכלל "מאת ה' הייתה זאת היא נפלאת בעינינו". אולי הקב"ה אומר לנו: "אני לא רוצה שתתפקדו בגאווה על איזה אישיות, אני לא רוצה פולחן אישיות, הערצת המנהיג, אני רוצה "ועמך כולם צדיקים", כמו שהרב כותב בכמה מקומות שמול ירידת הדורות של גדולי ישראל יש עליה של הכלל. יקומו לנו הרבה דרורים, ישמח ישראל, הטבע הישראלי יצא לחופש, לדרור.

אם אני מנסה למצוא קצת דברי ניחומים בשעה קשה כזו, אולי רבש"ע אומר לנו "תפסיקו להעריך פלוני אלמוני, תבנו חיים כאלו, תבנו שיטה כוללת, תבנו ציבור כזה שיהיה מלא בקודש ובחול באחדות אחת, שיהיה מלא עוז וענווה, שיוכל לבנות את המדינה ולשכלל אותה ולגאול אותה, הגיע הזמן לגאול את הגאולה".

(הרב אלי סדן, מתוך: דברים לזכרו של דרור ויינברג ז"ל)

להוריד את תמונת הזיכרון מהקיר / יונה גודמן

להוריד את תמונת הזיכרון מהקיר ולהופכה לעמוד אש המנחה אותנו למסור את חיינו יום אחרי יום, שנה אחרי שנה. עלינו לקום ולפעול, לא רק באירועים חד פעמיים שבהם נדרשת מסירות נפש אלא גם, ובעיקר, בחיי היום יום.

החדר חשוך, למעט נר זיכרון הדולק ליד תמונתו. לבדי, יושב ומתבונן בתמונה חושב על הרבים, שהצטופפו לפני זמן קצר בחדר הקטן בטקס הזיכרון. מפליא, אני חושב, אף שעברו ארבע שנים מאז נפילתו במרדף בלבנון, עדיין מגיעים כולם. מגיעים ומקשיבים בקשב רב לדברי ההספד והזיכרון.

הדברים, כבכל שנה, עוסקים בדמותו בעיקר ברגעים האחרונים: כיצד הסתער, כיצד סיכן עצמו למען חבריו. תיאורים נפלאים על הדברים שאמר אחרי שנפצע, כשידע שהסוף קרב... ואנו שותקים ומקשיבים. יושבים ארבע שנים אחרי, וחיים איתו יחד את רגעיו האחרונים, את פסגת גבורתו שבה עלה בסערה השמימה.

אבל עכשיו כולם חזרו לביתם. אני נותר לבד בחדר בתחושה ברורה שכולם באמת "חזרו לביתם". חזרו לשגרת חייהם, למירוץ היום יומי- ויזכרו בו שוב רק כעבור שנה. היש טעם לזיכרון כזה? לאיזה צורך אנחנו זוכרים? אני קם, יוצא מהחדר, ופוגש שניים מחבריו שעדיין עומדים ומשוחחים- "למה באתם?" אני שואל-, "הרי כולנו חוזרים הביתה ושוכחים הכל...?"

- "תראה", משיב אחד מהם, אנחנו לא רק זוכרים אותו, אלא גם מחנכים את עצמנו!"
- "מה אתה למד ממנו?"
- "זה פשוט", הוא משיב, "אנו לומדים על גבורה! אם יום אחד אהיה בצבא, באיזור מסוכן, ואקלע לאירוע דומה- גם תפקידי, כשלו, יהיה להסתער בגבורה ולהציל את חברי!"

וממשיך בדרכי. זה משמשים לכולנו מופת. ממשיך ללכת במורד בסדר. לפתע, אני בכדי ללמוד מתי עלינו ללמוד מסיפור חייו זה	הייתכן שאנו מתכנסים בכדי ללמוד מתי עלינו למות?! האם כל שעלינו ללמוד מסיפור חייו זה מה לעשות אם נהיה בצבא	מהורהר, אני נפרד מהם דבר נפלא, אני חושב, מעשיו ממנו אנו לומדים! אני הרחוב. חש שמשוהו לא נעצר. הייתכן שאנו מתכנסים למות?! האם כל שעלינו
---	--	--

מה לעשות אם נהיה בצבא ברגע מסוים, רגע שידרוש מאיתנו להקריב את חיינו?! הרי איש אינו שואף למות, ותקוותנו- שלא ניקלע למצב כזה. האם התמונה על הקיר לא אומרת לנו דבר בחיי היומיום?

נדמה שקיימת דרך אחרת להתייחס אליו ולימי זיכרון בכלל. דרך אחרת אשר ראשיתה ביחס שונה לנופלים אך סופה בדגשים מחודשים בהתייחסותנו לחיים בכלל. הרי מספידים בטקס דיברו לא רק על נפילתו אלא על חייו בכלל. הם סיפרו כיצד תמיד התנדב ועזר, וכיצד היה הראשון לחוש במצוקת זולתו. מתוך הסיפורים עלתה וגבהה מסכת חיים שלמה של בחור ערכי, שחיפש תמיד לחיות על פי מצפונו. בחור שהקדיש את חייו לטובת עמו וארצו. מפעל חיים ששיאו בנופלו על קידוש ה', אולם ראשיתו עוד שנים לפני כן, בחייו ובדרך בה חי אותם.

במילים אחרות- מדובר בגישה המקדישה את החיים עצמם לטובת כלל האומה. כאן כבר יש מסר לכולנו. אנו מוכנים, בגלל חינוכנו על סיפורי נופלים, למות בשביל האומה. אך האם מוכנים אנו גם לחיות עבודה? להקדיש ימים, חודשים ושנים- לא לקידום רווחתנו האישית אלא בהקדשת חיינו ובהכוונתם למילוי משימות שהדור יטיל עלינו?

מספרים על בחור, קצין בסיירת מהוללת, אשר זכה בעיטור העוז במלחמת יום הכיפורים. העיטור ניתן לו לאחר שסיכן במודע את חייו מספר פעמים, פה כדי לחלץ פצועים מאיזור חשוף לאש, ושם סיכן עצמו כדי למלא משימות של כיבוש עמדות סוריות. חמש שנים אחרי המלחמה החליטו להכין עליו סרט, אך כשחיפשו לראיין אותו, התברר שירד מהארץ והוא גר בארה"ב. הוחלט לשלוח כתב לחו"ל כדי לפגשו. הדבר הראשון שנשאל היה, מדוע בחר לעזוב את הארץ? הקצין סיפר שהוא השתחרר כשנה לאחר המלחמה, ופתח חנות קטנה לפרנסתו. אולם עד מהרה התברר לו, שקשה להתקיים ברווחה במדינתנו הקטנה. האינפלציה דוהרת והמיסים גבוהים. איכותם של חלק מהמוצרים הישראלים איננה מספקת את לקוחותינו, וכשניסה לייבאם מחו"ל, התברר שהמיסים גבוהים מאוד. קיצורו של דבר- הוא התקשה "לגמור את החודש עם רווח נאה", כדבריו, והחליט לנסות את מזלו מעבר לים.

הסיפור מוכר ולצערנו אינו ייחודי. אך המעיין בו היטב יתמה: קצין שהיה מוכן להקריב את חייו בשעת מלחמה ולמות למען עמו וארצו לא מוכן לתת כמה שקלים למס הכנסה?! ההגיון לכאורה דורש ההיפך: אדם יהיה מוכן לוותר על משכורת גבוהה או על רווחים כלכליים למען המדינה, אך כשיידרש למות למענה, כאן יתלבט ויהסס. אלא הוא שאמרנו: לא כל מי שמוכן למות למען המדינה, רוצה גם לחיות עבודה.

עיקרון זה מבוטא בפסוק מוכר "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". מעניין לבחון את הסדר הפנימי של התחומים השונים המוזכרים בפסוק. "בכל נפשך" - "אפילו נוטל את נפשך", זאת אומרת: נדרשים לאהוב את ה' עד כדי נכונות למסור את הנפש. ועל זה אמר רבי עקיבא בעת שסרקו את עורו במסרקות של ברזל, "כל ימי הייתי מתפלל מתי יבוא דבר זה לידי ואקיימנו". אחרי הדרישה לנכונות

נכונות לסכן את החיים בסערת הקרב, דורשת התחזקות חד פעמית. התלהבות רגעית של מסירות נפש (דבר הקשה בפני עצמו). ואילו לחיות למען המדינה- דורש נכונות אידיאליים והקרבה יום אחרי יום שעה אחרי שעה

למסור את הנפש- ממשיך הפסוק ודורש עוד יותר: "ובכל מאודך"- את ממונך. כלומר לא רק נדרשת ממך נכונות למסור את נפשך, אלא יתירה מזאת, נדרש ממך אפילו למסור את 'ממונך' וחוזרת השאלה: לכאורה צריך היה לדרוש קודם את ממונך ואחר כך אפילו את נפשך, שזה לכאורה מעשה גדול עוד יותר. אלא הוא שאמרנו: לעיתים קיימת נכונות למות למען הכלל אך לא לחיות בעבורו.

נדמה, שלא נתקשה להבין את התופעה. נכונות לסכן את החיים בסערת הקרב, דורשת התחזקות חד פעמית. התלהבות רגעית של מסירות נפש (דבר הקשה בפני עצמו). ואילו לחיות למען המדינה- דורש נכונות אידיאליים והקרבה יום אחרי יום, שעה אחרי שעה, במרוצת החיים כולם. לא רק בסערות הקרב אלא גם בשגרתיות של המעשים הרגילים היומיומיים. כדברי המשורר "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו" (תהילים כד), לא מספיק לעלות בהר, להתלהב מהטיפוס החדש למקומות לא מוכרים. צריך גם "לקום" בראש ההר, להישאר עומד בפסגה, יום אחרי יום.

אך לזה אנו נדרשים! לקום ולפעול, לקום ולתת. לא רק באירועים חד פעמיים שבהם נדרשת מסירות נפש, אלא גם, ובעיקר, בחיי היומיום. צריך אמונה בעצמנו ובכוחנו. אמונה ביכולת לתקן ולהשפיע. אמונה שה' יעזור, מי שעוזר לעצמו, ובוודאי לעם אשר יקומו לעזרתו. צריך להרים את הדגל, את דגל הציונות והחלוציות. לגלות נכונות להתמודד עם קשיים. לעסוק בדברים שאינם נוחים רק לך. עלינו לחוש ששעון נצחי מתקתק מאז ימי אברהם אבינו ועד ימינו אלה, ואנו חלק מהרצף הגדול. משמעות העבר וסיכויי העתיד תלויים בדור הזה. האם חשים אנו את האחריות הנובעת מהשייכות?

כשנכדינו ילמדו בהיסטוריה על דורנו, תקופת דור הבנים (לעומת דור הבונים של לפני 40 שנה), על הצורך שהיה לחיות חיים אידיאליים, ולא רק להילחם קרבות פלמ"ח נועזים כמו בדור שלפנינו,

כשילמדו נכדינו על קומץ שקם מתוך המחנה- והתחיל להוביל, על קומץ של "מכבים" מחודשים, שלא היססו לפעול- האם עלינו אישית ללמוד? האם נשכיל להיות בעצמנו אותו קומץ? ושאלה זו היא אישית. הרי רבים בני האמונה הקמים ופועלים, המוכנים "לחיות למען..." ולא רק "למות למען..." והשאלה אישית- "האם מצטרף אתה?"

האם אתה צופה מהצד, ולכל היותר מוחא כפיים? האם אתה מתנהג כצופה במשחק כדורסל בטלוויזיה- המתלהב, צועק ומעודד את קבוצתו- מתוך

<p>ושאלה זו היא אישית. הרי רבים בני האמונה הקמים ופועלים, המוכנים "לחיות למען..." ולא רק "למות למען..." והשאלה אישית- "האם מצטרף אתה?"</p>	<p>הכורסה בבית? או האם בוחר אתה להיות בעצמך על המגרש- מזיע ומתאמץ, באופן אישי?! המתכוון אתה לתרום בשנים הקרובות, שנה שנתיים או שלוש במסגרת שירות ללאום- ואחר כך לשוב להקים את ביתך הפרטי? שמא מצליח אתה לתפוס, שאין בשנים</p>
--	---

הבודדות אלא דגם ראשוני, ריכוז תמציתי של מסירות נפש ושירות לאומה, הנדרשים מכולנו במשך 120 שנה?! וכשתגיע לשמים וישאלך בורא העולם- מה עשית בעולמי? מה עשית ב 120 שנה שהיו לך- למען העם, ארצו ותורתו? מה תשיב אז? התסתפק חלילה בתשובה? תרמתי שנתיים שלוש בשירות ללאום ואחר כך התפרנסתי בכבוד בביתי הקט?"

אנו צריכים להשתדל לענות לעצמנו כבר עכשיו תשובות לשאלות אלה, בבחינת קביעת שאיפה להמשך החיים. לאורן, צריך לגשת לכל שאר השאלות (כיצד לפעול, למה לתרום, כיצד וכמה זמן להכין את עצמי, האם הכנת עצמי סותרת את התרומה לכלל וכו') לאור התשובות יש לגשת לשירות בשנים הקרובות, מתוך הבנה ששנים אלו אינן אלא פרק ראשון בחיים של עשייה ובניה.

צריך להסתכל במראה- ולעלות על המגרש. שעה אחרי שעה, יום אחרי יום, "לחיות למען...", "בכל מאודך". ואת כל זה ניתן ללמוד גם מימי הזיכרון ומהנפילים. לא ללמוד רק מעצם נפילתם- אלא בעיקר מעצם חייהם. מחיים של אמונה ועשייה שרק הגיעו לשיאם עת נדרשו למוסרם. צריך להוריד את תמונת הזיכרון מהקיר, ולהופכה לעמוד אש המנחה אותנו למסור את חיינו יום אחרי יום, שנה אחרי שנה!

הגיעה העת להבליט את היותנו "תנועת נוער" אמיתית. לא תנועה של מבוגרים למען עזרה לנוער, אלא "תנועת נוער"- כתנועה של הנוער! נוער המאמין, כל אחד לבדו וכולנו כאחד ביכולתו לפעול ולהשפיע, היום, ובמשך הימים כולם. נוער, המוכן לחיות חיים של מסירות נפש.

עובדת היותנו בני אדם, הרחוקים מרחק אין סוף מן השלמות האלוהית, מביאה לכך שרק על ידי חיקוי דרכיו של המקום נוכל להגיע לקדושה...

ראשיתה של החקיינות החיובית באה כתוצאה של הפניית הקשב שלנו לקול פנימי האומר לנו שבכוחנו להשתנות ולהיות, במידת מה, מישהו אחר ממי שאנו כרגע. כל מי שמשתנה, במיוחד העושה זאת באופן יזום, מיטלטל בין רצונו האמיתי להשתנות, לבין רצונו להיות נאמן לעצמו כפי שהוא עתה, ולא לעשות הצגות. בתחילת דרכו של אדם המחולל שינו בעצמו, קשה שלא לחוש במשהו מאולץ המלווה את ניסיונו להשתנות. אולם מצד שני, הידיעה שהאדם יכול לשפר את אישיותו ולהשתנות, שלא נגזר עליו להישאר תמיד באותו מעמד ומצב, היא טעם החיים, ומקור לנחמה ולתקווה. ביכולות ההשתנות שלנו אנו מתרוממים ומשתגבים...

אצל ילדים קטנים קיים באופן טבעי הרצון לחקות. כשליד קטן מקבל הזדמנו לבחור תחפושת, הוא רוצה להתחפש לגיבור שלו. החיקוי הילדותי הוא אינסטינקטיבי, הילדים כל הזמן לומדים בדרך של חיקוי, אך את מה שילד עושה בצורה אינסטינקטיבית צריך המבוגר לעשות באופן הכרתי, על ידי בחירה מודעת של דמויות שהוא שואף להידמות להן, או של ערכים נשגבים בעיניו, אותם היה רוצה להפנים...

(בכל לבבך / שמחה בעבודת ה')

במקומות רבים, הן במקרא והן בדברי חז"ל, מודגש כי מטרת לימוד התורה היא קניית יראת שמים. בספר תהילים נאמר "ראשי חכמה יראת ד'", ראשית כל החכמה היא יראת שמים. ובסוף ספר קהלת אומר שלמה המלך, החכם מכל אדם, כסיכום העולה מכל בירוריו הרבים על מהות החיים "סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם". לפני תפילת מוסף בשבת מברכין אנו מבקשים מריבונו של עולם "חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים", שכן לא די באהבת תורה לבדה. מתוך אותו עיקרון מדמה הגמרא את מי שלומד תורה ללא עבודה על יראת שמים, לאדם האוסף את היבול מהשדה ומאחסן אותו, אך לא דואג לעשות את המלאכות הנדרשות לשימור התבואה. יבול זה ירקב תוך זמן קצר, כך שאין טעם בעמל המרובה שהוקדש לאיסופו ולאחסונו. מטרת הלימוד אפוא, היא עיצוב אישיות שלמה ברוח התורה, אישיות מלאה בתורה וביראת שמים...

יראת שמים משמעה היפתחות אל הגודל הטמון בנו, ולפיכך מובן כיצד היא מוסיפה בנפש האדם עוז וגבורה, והופכת את החיים למלאי עניין ושאיפות גדלות.

אם בכל זאת קיימת מידה מסויימת של פחד במונח "יראת שמים" בטהרתו, הרי שצריך הוא להיות פחד מלהישאר קטן, חסר גודל, חסר אופקים רחבים ואחריות גדולה, החורגת מן האחריות של כל אדם על ד' אמותיו מקטנות הדעת והנפש, מצרות אופקים, מחוסר יכולת לאהוב, לגדול ולהכיר – מכך באמת ראוי לפחד...

איכותה של יראת השמיים נקבעת לפי מידת העירנות שמגלה האדם כפי צלם האלוקים שבו. יראת שמים של האדם מתבטאת בהחלטות בחייו, בהן העדיף את הכללי על פני הפרטי, את הרוחב על פני הצרות. כל העדפה של הגודל על פני הקטן יש בה צד של יראת שמים. יראת שמים היא התרחשות דינמית, תמידית, כל שעה ושעה וכל רגע ורגע, זהו מצב נפשי מתפתח...

אנו נתבעים להחליט בכל רגע מחדש מי אנחנו, ולהיפתח יותר אל הגדלות והכלליות, ואין זה קל. דרכו של אדם יראת שמים רצופה במאבקים פנימיים ובהתמודדויות...

יראת שמים נוסכת באדם שלווה, כי הוא יודע בוודאות שהוא שייך למשהו עצום, והכרה זו מציפה אותו שמחה. בתפילות השבת אנו אומרים "ישמחו במלכותך שומרי שבת" – הידיעה שאנו שייכים למלכותו יתברך היא ידיעה משמחת, לא מפחידה. זה היודע שלחיו משמעות רחבה, חש סיפוק. הפחד היחיד שיש בו הוא הפחד שמא יהיה קטן, הפחד שייאבד יום אחד או אפילו שעה אחת בקטנות ובסתמיות.

(בכל לבבך / יראת שמים)